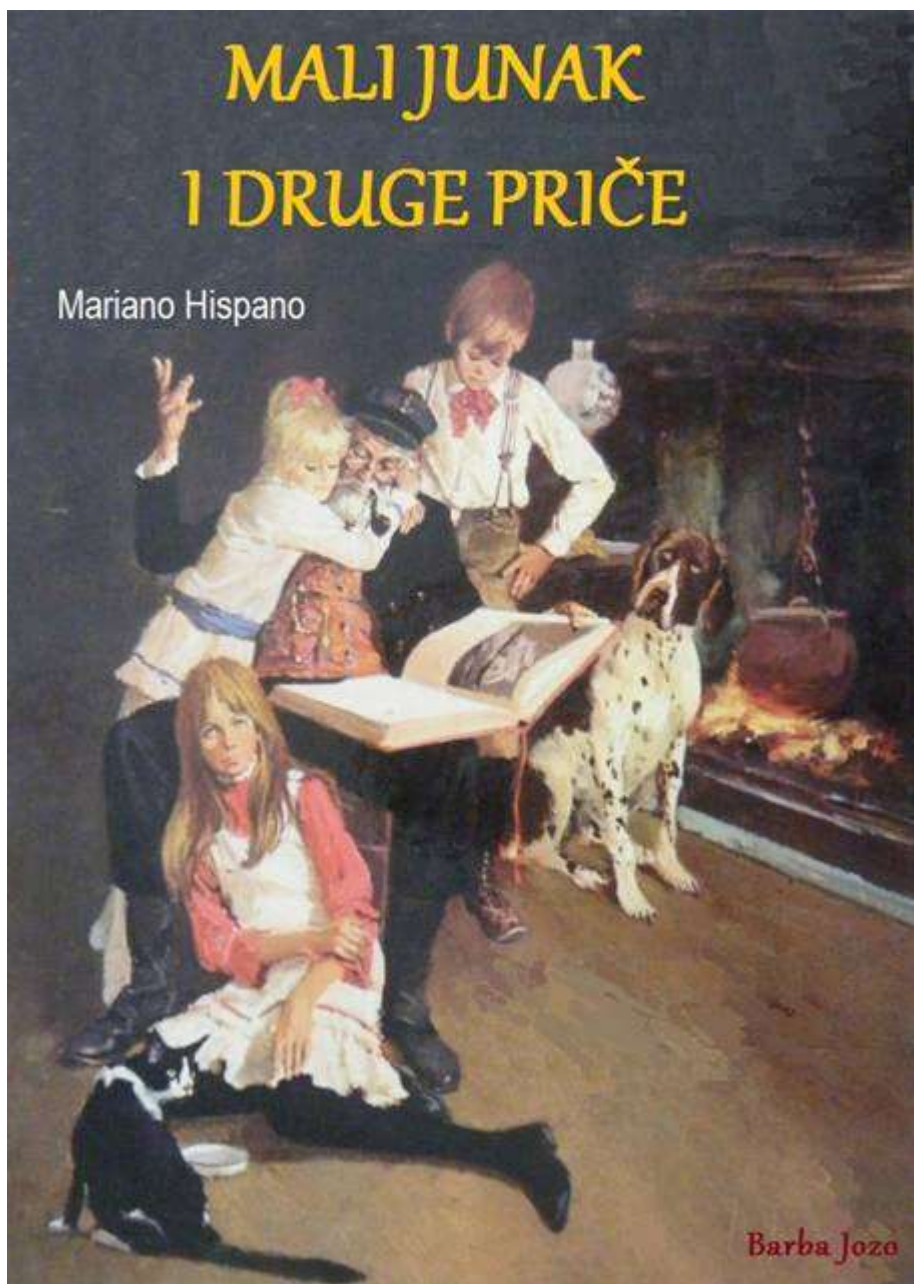

MALI JUNAK I DRUGE PRIČE

Mariano Hispano

Barba Jozo

Mariano Hispano

MALI JUNAK I DRUGE PRIČE

Sa španjolskoga preveo
Josip Tabak

Naslov izvornika:
Cuentos de ayer y de hoy

Sadržaj

UVOD

1 MALI JUNAK

2 RIBAREVI SNOVI

3 POSLJEDNJE PISMO

4 KAPETAN ALASKA

5 UČITELJEVA TAJNA

6 LOVAC LAVOVA

Copyright

UVOD

Pripovijetke u ovoj knjizi za mladež — šest priča s različitim likovima i sredinama — imaju u biti jednu značajku koja ih spaja: sprega starac-dijete, u dirljivim prizorima iz svakodnevnog života, i potku s jednostavnim humanim sadržajem iz različita vremena i prostora. Kao da dašak čistog zraka prati junake u njima, kao da dobrota i radost življenja treba da budu naši nerazdvojni drugovi i da zauvijek odagnaju nepoštenje, kukavnost, niskost i druga društvena zla. Ganutljivi primjeri u ovim pripovijetkama, nadamo se, naići će na simpatije u naših mladih čitatelja, koji će u njima naći sliku junaštva, odricanja, samoprijegora i ljubavi prema bližnjemu.

Ukratko, ova je knjiga štivo kao stvoreno za mladež, djelo preporučljivo zbog svojih odgojnih i moralnih vrijednosti, zbog svoga stila i uvjerljiva sadržaja, koji je takav da mladog čitatelja drži u napetosti, tako da mu zanimanje za rasplet ne popušta ni za trenutak.

1

MALI JUNAK

Dana 14. rujna godine 1812. Napoleon je, a za njim njegov glavni stožer, promatrao zlačane kupole Kremlja, što su, ozarene zrakama sunca na zalasku, sjale kao da veličaju slavu osvajača Europe.

Ali je sutradan Moskva osvanula u požaru, kako se francuska vojska ne bi imala kamo skloniti. Palače, kuće, žitnice, hrana, sve do najmanjih koliba u predgrađima, sve je oganj zahvatio.

A poslije mjesec dana, kad je hladni vjetar vijao stepom, Napoleon je naredio povlačenje.

Kakve li strahote vidjeti vojsku gdje se povlači u snježnoj mećavi a ne nalazi puta, nema tople odjeće, nema hrane niti krova pod kojim bi se sklonila i odmorila!

Jean-Jacques Beaufort, pukovnik carske garde, čovjek odmakle dobi, odlučan i nadasve hrabar, probijao se sada kroza snježnu vijavicu, sam i ostavljen, kadli u daljini, u velikoj daljini, između jednoga i drugog udara vjetra i naleta snijega, ugleda visoku motku i na njoj, na vrhu, drven sandučić kakve mužici postavljaju na svojim kućama da bi u njima drozdovi savijali gnijezda.

Izba mužika Jegora Godinovića stajala, izgubljena i usamljena, na golemoj ruskoj ravni, daleko od putova, a blizu šume što je zimi gubila svoje zelenilo i zavijala se u duboku i sjetnu crninu.

Za beskrajnih dana ruske zime Jegor je samo pio i spavao, pušuci kao medvjed, opružen na podu, pokraj peći, dok je mali Ilja Dunski, koji je u kuću uzet pošto je ostao siročče, obavljao sve poslove, počev od onih oko konja pa do skupljanja drva za ogrjev.

Na peći stajao uvijek topao samovar i lonac s krumpirima.

Ilja Dunski, sa svojih jedanaest godina, navikao se na onakav život i nije se bunio na kruti postupak mužika Jegora. Naučio je da jede kad mu se dopusti i da pije vodu od snijega što ga je sam topio na vatri.

Jednog jutra dok je mužik spavao duže i tvrđe nego inače, mali Ilja, pazeći da ne buči, skine poklopac s lonca, uzme jedan kuhani krumpir i proguta ga u dva-tri zalogaja. Zatim opet legne i napravi se kao da spava. Ali kad se Jegor Godinovič probudio, bijaše mu

dovoljno pogledati pa da razabere kako je Ilja ondje imao svoje prste. Razbjjesnio se mužik, zgrabio dječaka za nogu i jednim ga trzajem s visokoga i tvrdog ležaja svukao na pod.

— Ilja, lopove jedan! Nevaljalče! Propalico! Hoćeš li da me upropastiš, bezočniče? Misliš da te moram toviti kao prasca za klanje?

Srećom, u taj čas iz duboke tišine što je legla po neizmjernej zasniježenoj ravni dopriješe glasovi kozačkog odreda što je uzagrepece jahao prema kolibi.

— Hura...! Hura...! Hura...!

Čuvši kozačke povike, Jegor Godinovič zaboravi dječaka: dohvati on s klina kožuh i, navlačeći ga, sunu na vrata.

— Živjela Matuška Rusija! — uzviknuše kozaci u pozdrav.

— Dolje Francuzi! — uzvratu mužik, a oči mu, crvene od votke, tupo gledale.

Jedan između kozaka priđe bliže i, zaustavivši konja pred Jegorom, povika:

— Imaš li gutljaj za ove hrabre careve vojnike? Idemo u borbu protiv Francuza, a valjan gutljaj dobro bi nam došao za hrabrost.

— U borbu protiv Francuza? Pa zar ih niste potukli? — upade Jegor. — Mogu li onda s vama? Imam konja i pušku, bit ću vam od koristi!

— Votke! — izdere se kozak u odgovor.

Kad je Jegor Godinovič dohvatio pletaru, oči mu se zakrijesiše od lakomosti. Uvijek ima plijena za vojskom koja se povlači!

— Čuvaj kuću, Ilja! Ja ću u borbu. I ne zaboravi u šumu po drva! Da izba bude topla kad se vratim!

I ne kazujući više ni riječi, dohvati pušku što ju je krio za gredom pod krovnim daskama i zagrabi iz kuće dugim i brzim koracima.

Kozaci su dotle pili votku, radost im se i zadovoljstvo zrcalilo u očima.

Uzjahavši kratkonoga konja duge i guste dlake, Jegor Godinovič priđe k njima te će odmah, žustro:

— Onda, hrabri moji kozaci, gdje su Francuzi?

— Na deset vrsta odavde, na jug! Vuku se po snijegu da se dohvate Smolenska. Krenimo, ne dajmo im mira ni počinka!

Nosa pritisnuta o staklo malog okna, Ilja Dunski gledao kako kozaci odlaze. Oči mu širom otvorene od udivljenja, srce snažno

udara. To su dakle kozaci! Najbolji carevi konjanici! I najhrabriji!
Ah, koje li štete što je tako malen!

Studen vjetar šibao noseći ledene iglice, krivio se oko kolibe i prodirao u nju, hladnoća se onamo uvlačila. Ilja je zatvorio vrata, namaknuo prijevornicu i trljajući ruke primaknuo se otvoru na koji je izlazila toplina iz peći. Pogled mu se zaustavi na loncu s varenim krumpirima: Jegor Godinovič eto je otišao — zašto da ne uzme koji pa ne doručkuje?

Baš je slasno žvakao da mu je sve pucalo za ušima, kadli se sjeti da mora u šumu. Srh jeze prođe mu tijelom: daleko je onamo pa natrag, a valja vući snopove granja i suharaka! Ilja se prope na prste te izvadi iz lonca drugi krumpir. Poslije gozbovanja lijepo se opruži kraj peći i utonu u san.

Sutradan ujutro nebo se izvedriilo. Ilja je, kao i gospodar, nosio na sebi dugu bluzu, u pasu stegnutu pojasom, i široke hlače s nogavicama zadjevenim ne u čizme nego u duge debele bječve dokoljenke na kojima obuća bijaše pripeta oputom što se ovijala oko nožnih listova. Ilja uze star zimski kaput, smotak užeta i sjekiru; nju zadjenu za pojas, u džep strpa dva-tri varena krumpira te iziđe iz kolibe i krenu u šumu.

Snijeg bijaše mekan i bijel bjelcat. U šumi dječak uze sjeći nisko i suho jelovo granje, ali mu je, da nasiječe dovoljno, valjalo sve dublje zalaziti među drveće. Dječak se neprestano obazirao naokolo — ta naslušao se priča o gladnim vukovima! Naposljetku je sastavio dobranu hrpu granja, svezao je užetom i počeo po snijegu vući prema kolibi i maloj suši koja ujedno bijaše sjenik, staja i drvarnica.

Išao Ilja i vukao svoj teret, probijao se naprijed, oborene glave, gledajući u tlo, upinjabo kao kakva mala tegleća životinja. Tako oborene glave nije ni vidio čovjeka što se vuče po snijegu sve dok se ne sretoše. Ilja stade, uplašen. Na čovjeku odora Napoleonove carske garde: iako je bio umazan i poderan, doimao se kao knez. Podigao je glavu, a dječak u njegovu pogledu razabra molbu za pomoć. Ali kad se pribrao, Ilja se prisjeti onih kozaka i priđe posrnulome.

— I ja ću se boriti protiv Francuza!

Stari ga pukovnik pogleda začuđeno. Nije bilo straha u njegovim očima. Ipak mu, napregnuvši se, viknu:

— *Njet, njet... ! Ti maljčik!* (Ne, ne... ! Ti si dječak!)

— *Kak? Ti govoriš naš jazik? (Kako? Ti govoriš naš jezik?)*

— Da, govorim ruski — protisnu starac, zadihan. Što si naumio sa mnom?

— Strah te, a? Treseš se! Svi ste vi Francuzi kukavice!

— Ne, to nije od straha nego od studeni... Ne bojim se smrti, dječaće, jedan pukovnik carske garde ne boji se smrti. Meni je samo potrebna pomoć...

Ilja Dunski nije odgovorio.

— Pomozi mi ako možeš — nastavi pukovnik. Bez tvoje pomoći neću ostati u životu. Ali ne moraš... Ne marim ako me i ostaviš gdje jesam. Proslijedi svojim putem, mali, a studen, vukovi i kozaci već će brigu o meni preuzeti na se...

Bilo je nešto usrdno i ganutljivo u glasu starog pukovnika. Molio je, ali nije prosjačio. Više je govorio sebi nego dječaku.

Začudnom intuicijom što je imaju djeca, Ilja Dunski shvati starčeve riječi. Ne odgovorivši, okrenu se svojim drvima i poče ih vući.

Pukovnik Beaufort, grof od Langeroca, nosilac stotinu odličja i medalja, mučno se podiže na snijegu da vidi kako se dječak udaljuje.

Bijaše li od studeni, od britkoga ledenog vjetra što mu je probijao u kosti, ili pak od sunčanog sjaja što je bliještao na snijegu, no pukovniku su suze navrle na oči.

— Otišao je... ! Ostavio me. U meni je vidio samo Francuza, neprijatelja njegove zemlje. Bože, kakva li ratnog ludila!

Mali Ilja, koji je stigao do kolibe, uvukao je unutra snop drva, pošto je najprije omeo sa njih snijeg, a onda sjekirom iscijepa nekoliko grana i podloži vatru u peći.

Molećivi pogled starčev urezao mu se u srce, nije ga mogao zaboraviti. Prišao je malom prozoru, sastrugao led sa stakla i gledao upirući oči u sniježnu ravan. U daljini je vidio spodobu koju je snijeg sve više prekrivao.

Mnogo vrsta od izbe kozaci tjerali konje uzagrepece, sve se više raspaljivali slijedeći trag razbijene Napoleonove vojske, koja je u povlačenju ostavljala za sobom topove, puške pa čak i sablje.

Ovdje-ondje mogahu se vidjeti kola što su zapala u snijeg, vojničke kabanice, šljemovi, kape, pali konji: sve to, onako pokriveno snijegom, bijaše kao da je od kamena.

Jegor Godinovič jahao s kozacima. Bio je dobre volje jer se nadao da će uhvatiti kakav plijen koji će ga pretvoriti u bogataša. No, Jegor Godinovič nije imao sreće. Malo je bilo kozaka s njime. Kad su pošli kroz neku šumu i već mislili da su im Francuzi izloženi na milost i nemilost, namjeriše se na jaku patrolu grenadira koji su imali dužnost da štite glavninu, i ti onda udariše na njih isto onako hrabro kao za onih povijesnih dana u kojima su stjecali slavu.

I kozaci su se hrabro borili, ali su na kraju podlegli, a Jegor Godinovič, koji ni po čemu ne bijaše vojnik, okrenu im leđa i skloni se u šumu, da umakne Francuzima. Naposljetku odluču da se vrati kući.

Dok se to zbivalo, Ilja polako vukao pukovnika Beauforta prema kući: držao ga za čizme i, vukući ga, ostavljao duboku brazdu u snijegu.

Pukovnik Jean-Jacques Beaufort tek je poslije sat vremena došao k sebi, u blagoj toplini kolibe.

Kad je vidio da je pukovnik otvorio oči, Ilja potraži pletenku s votkom te ponudi starcu da popije gutljaj.

— Zašto si me dovukao ovamo? — upita ga starac.

— Ne znam... Neprijatelj si, ali mi je bilo žao kad sam vidio kako te snijeg zatrpava.

Starac je šutio.

— Skinut ću ti odjeću i staviti je da se suši kraj peći.

— Kako se zoveš, mali? — upita pukovnik.

— Ilja Dunski. Živim ovdje kod mužika Jegora Godinoviča.

Ovo nije moja kuća.

— A zašto nisi s roditeljima?

— Nemam ih, gospodine... Godinovič me uzeo k sebi kad sam ostao siročić, prije nekoliko godina.

Starac nije htio da nastavi taj razgovor, jer je dobro vidio kako se u dječakovim modrim i jasnim očima ukrućuje pogled kad se spomene mužik.

Nastala je duga šutnja. Tišinu najposlije prekine pukovnik:

— Imaš li štogod jela, dječaće?

Ilja pogleda prema loncu s varenim krumpirima. Sjetio se Jegora Godonoviča. Što li će taj reći kad vidi da je lonac gotovo

prazan? Bit će batina! No, dohvatio je lonac i ponudio starcu krumpire. Dao mu je i krišku kruha i šolju čaja.

Pukovnik uze jedan krumpir te ga, onako neoguljena, pojede u dva zalogaja. Pošto je utažio glad, obrati se dječaku.

— Čega se bojiš? Da će se mužik razbjesniti što si pomogao Francuzu?

— Otišao je s kozacima... Ako te zatekne ovdje ...

— Onda mi valja otići.

Pukovnik, koji je skinuo sa sebe odoru te izuo čizme da ih osuši na vatri, opet se odjenu i pripasa pripas o kojemu je visjela sablja. Pri svakoj kretnji čutio se sve slabijim, i najposlije se, u strahu da ne padne na pod, osloni IIji o rame.

— Što ti je, gospodine?

— Ne znam, sinko... Možda je od jela. Tolike dane nisam ni zalogaja okusio!

U taj čas doprije do njih oštri glas Jegora Godinoviča.

— To je on...! Jegor Godinovič! — gotovo povika dječak.

Pukovnik se maši sablje, ali se, onemoćao, morade nasloniti na zid, da ne padne.

Ilja prebaci pukovnikovu ruku sebi preko ramena i reče:

— Hajde, sakrit ću te u sjenik dok ne mogneš hodati! Požuri se! Hajdemo, za ime Božje...

I odvede pukovnika u malu sušu, što bijaše sjenik i staja u kojoj je Jegor držao konja.

— Ilja! grmio je Jegorov glas. — Gdje si do đavola, da si ostavio otvorena vrata? Ilja!

Mužik bijaše bijesan. Uh, kako može okrutna biti gramzljivost kojoj su se namjere izjalovile!

Kako Ilja uđe u kolibu, Jegor ga ščepa za uho i snažno prodrma.

— Ostavio si vrata otvorena! Što si radio u staji? Silazio si u podrum, je li? Govori, lupežu! Koliko si krumpira pojeo dok me nije bilo? Ugojio si se, koliko vidim! Ne znam koji me đavo saletio da te držim kod sebe!

— Pusti me, Jegoru Godinoviču! Pusti me, zaboga! — vikao dječak. — Uzeo sam dva-tri krumpira, istina je, ali te dugo nije bilo!

U staji konj snažno tapkao nogama po tlu, uznemiren prisutnošću nepoznatog čovjeka. S tijela mu se dizala para što je polako grijala mali prostor.

Pukovnik, misleći na malog Ilju, nije mogao suspregnuti suze. Kakva li plemenita srca u Ilje Dunsokoga, a kakva ga tražna sudbina bije!

Od topline sijena i od slabosti što ga je obrvala pukovnik je utonuo u polusan u kojem nije znao misli li doista ili su samo sni ono što mu prolazi glavom. Sada, gdje se pod krovom osjećao sigurnijim, vratila mu se volja za životom, i u tami staje sjetio se žene, djece i unučadi. Iskrsla mu pred očima i veličanstvena slika njegova dvorca u Bourgogni, sjetio se sjajnih salona u Parizu što ih je posjećivao kad se navraćao u prijestolnicu.

Ilja Dunski, hrabar i plemenit dječak, ni u strahu od mužikova zlog postupka nije mogao zaboraviti pukovnika. Kad je vidio da je Jegor Godinovič usnuo uz toplu peć, polako ustade sa svog ležaja, otklopi lonac s krumpirima, uze ih nekoliko, stavi u njedra, a zatim, odmaknuvši oprezno prijevornicu na vratima, nestade u crnini noći.

U sjeniku užga kusatak svijeće i probudi pukovnika, koji je sada spavao dubokim snom.

— Ej, gospodine, probudi se... ! Ja sam, Ilja...

Grčeći se, promukla glasa, pukovnik odgovori:

— Što je, Ilja? Što se dogodilo?

— Ništa gospodine, donio sam ti jela. Jegor Godinovič spava kao klada, ishrkat će svoje pijanstvo.

— Nije ništa, veliš... — ponovi pukovnik i zagrlji dječaka. — Kako si dobar, sinko moj... ! Zar misliš da nisam čuo kako se mužik izdire na te? A sve zbog mene!

Ilji Dunsokome bijaše kao da ga je zagrljio otac, ili majka, ili obadvoje u isti mah. Koliko je već godina što ga nitko nije zagrljio ni rekao mu lijepu riječ! Suze su mu navrle na oči...

Koliko se žurio da izađe iz kolibe, Ilja nije dobro zatvorio vrata za sobom, pa ih je vuk, što je pred kolibu dolutao, odgurnuo njuškom, tako te je leden noćni vjetar prodirao unutra i brijao kao da nožem siječe.

Jegor Godinovič probudi se od studeni. Kad otvori oči, ugleda vučje što se krijese. Skoči kao mahnit, u jednom skoku pograbi pušku te opali u zvijer. Vuk pade onog istog trena kad se spremio da skoči na mužika.

Mužik se osvrnu oko sebe.

— Ilja...! Gdje si, nevoljo jedna!

U staji konj samo toptao.. Jegor Godinovič posumnja da je dječak, nakon batina što ih je izvukao, naumio da pobjegne. Bijesan pri pomisli da bi mogao ostati bez konja i saona, Godinovič, zaboravivši da je ispalio posljednji metak, pojuri prema staji. Kad on onamo, unutra svjetlost. Odmah mu bijaše jasno da je Ilja nakanio pobjeći. Uđe trkom i kad htjede ustuknuti, nije više mogao. Pred njim, sa sabljom u ruci, štiteći dječaka svojim tijelom, stajao Francuz. Uplašen, izgubivši osjećanje stvarnosti, mužik uzviknu:

U staji konj samo toptao. Jegor Godinovič posumnja da je dječak, nakon batina što ih je izvukao, naumio da pobjegne. Bijesan pri pomisli da bi mogao ostati bez konja i saona, Godinovič, zaboravivši da je ispalio posljednji metak, pojuri prema staji. Kad on onamo, unutra svjetlost. Odmah mu bijaše jasno da je Ilja nakanio pobjeći. Uđe trkom i kad htjede ustuknuti, nije više mogao. Pred njim, sa sabljom u ruci, štiteći dječaka svojim tijelom, stajao Francuz. Uplašen, izgubivši osjećanje stvarnosti, mužik uzviknu:

— Daj mi moga konja, pa ću te ostaviti ovdje na miru!

— Odbaci pušku! — naredi pukovnik, koji je znao da je prazna.

Jegor Godinovič pusti pušku na tlo.

— Daj mu konja, Ilja!

— Ne, gospodine! Potražit će druge mužike, ili kozake, da te ubiju! Ne daj mu konja!

— Daj mu ga, Ilja! — uporno će pukovnik.

Mužik upro oči u sablju što je svjetlucala pri svjetlosti svijeće. Naprosto ga je vrat zabridio pri pomisli da mu jedan jedini zamah može odnijeti život.

Videći ga gdje se skanjuje, mužik pomisli kako je bio glup što je ispuatio pušku. No bijaše kasno za kajanje. Sve je više zapadao u strah, i ne hotеći počе drhtati, nesposoban da razabere kako se pukovnik jedva drži na nogama.

Kad mu je Ilja predao konja, mužik uzjaha kao mahnit te uzagrepece umače prema šumi.

— Nije imao ni metka u puški! — uzviknu Ilja, kad je pregledao oružje.

— Valja nam dalje odavde, Ilja — reče mu pukovnik. — Hoćeš li sa mnom? Bit ćeš mi kao sin... I moja će te žena zavoljeti kad čuje...

Ilja potrča starcu koji je, iscrpljen od umora, padao u nesvijest.

Na snježnoj stepi Jegor je Godinovič u svome ludom bijegu naletio na čopor vukova, koji se natisnuše za njim.

Čulo se divlje zavijanje, što dalje sve žešće. Mužik je čuo kako zvocaju bijeli i snažni zubi, sve jasnije i jače, kako su ga zvijeri sustizale.

Jegora Godinoviča obuze paničan strah kad je razabrao kakvu je pogrešku učinio.

Kad su ostali sami, Ilja se, ozaren, vrati pukovniku. Htjede mu izraziti svu svoju radost, kazati mu kako se divi njegovoj hrabrosti gdje je, premda star, samom prijetnjom nagnao mužika u bijeg. Ali nađe pukovnika na tlu, onesviještena: starčeve ruke čvrsto obuhvaćale držak na sablji.

Ilja se osvrnu naokolo, u očajničkoj namjeri da pomogne starcu, kao da će mu zidovi reći što mu je činiti. Zatim, pribavši se, kleknu do pukovnika, pažljivo osluhnu i razabra da onesviješteni diše — slabo doduše, ali ipak. Život se nije istočio iz njegova tijela.

Dječak potom pokri starca sijenom, sjede uza nj i pažljivo mu glavu podiže sebi na krilo. Ništa drugo nije mogao učiniti. Morao je počekati da se pukovnik vrati svijesti. Tek tada može ga ostaviti sama, a on, Ilja, potražiti će votku i štogod jela.

Vrijeme se oteгло, nad čekanjem nadvijao se strah da se mužik ne vrati, a pratnja mu bijaše zavijanje vukova što su obilazili oko kolibe i zvižduk vjetra što je dolazio iz dalekih strana i meo ledenu stepu.

Mnogo je Ilja razmišljao te noći i naposljetku smislio da im ostaje jedan jedini izlaz. Jer vrati li se Jegor Godinovič, teško njima, nema nade da bi iznijeli živu glavu.

Ujutro se nadvili niski gusti oblaci što tromo plove, a iz njih padale krupne snježne pahulje.

Pukovnik osjeti hladnoću na licu, snježne pahulje hvatale mu se na gustim zaliscima i brkovima. Ali najčudnije bijaše što je ležao i nije zebao. Prijeđe pogledom niza se i vidje da je uvijen u pokrivače. Vidje i to da više nije u odori pukovnika carske garde nego u grubom ruhu kakvo nose mužici. Podiže glavu i pred sobom ugleda Ilju Dunsčkog kako vuče saone, pognut, i duboko gazi snijeg.

Osjeti kako mu sva bol svijeta prolazi grudima.

— Ilja, sinko moj... nemoj! Ilja, stani... Stani, sinko!

Reći ćemo u Smolensku da si Jegor Godinovič. Ondje će te paziti i njegovati za malo novaca. A poslije možemo u Francusku... Obećao si da ćeš me povesti sa sobom. Sjećaš li se?

— Čuješ li me, Ilja! Ne želim da to činiš za me! Ne vrijedi truda... Samo sam bolestan, beskoristan starac...

Ilja Dunski nije mario. I dalje je vukao saone preko neizmjerne stepe, snijegom pokrivena.

— Spasit ću te, gospodine... Zagrlio si me kao što su me roditelji znali zagrliti. Spasit ću te...

— Zovi me djedom, Ilja, hoćeš li? Hoću, djede...

I saone klizile po snijegu, brzale kao da ih vuče stotinu krilatih konja.

RIBAREVI SNOVI

Brod starog Estebana ležao za rtom, izvučen na suho, blizu kamene kuće pokrivene krovom od škrljavca. Brodu pramac bio okrenut prema hridinama što omeđuju uzanu dražicu, zabijenu u strmu, odsječenu obalu.

Za olujnih dana, kad je na drugoj strani rta ocean protezao svoju golemu moć na pješčanim žalima kojima kanda kraja ne bijaše, valovi su zapljuskivali i dražicu za rtom, oplakivali trup Estebanova broda, plavili mu utrobu nadirući kroz poveliku rupu na boku na koji se naginjao, taložili u tovarnom prostoru sitni pijesak, alge, školjke i male ljuskare.

Ocean nije zaboravio poraz. A ni stari Esteban.

Zbilo se sve to prije mnogo godina, ali more i nada ne mjere vrijeme, ne osjećaju ga.

Žalosno bijaše vidjeti plavkastocrni jedrenjak, kostur od broda, kobilice zabijene u pijesak, nakrenut na jednu stranu, ogolio, bez jedara i konopa. A najžalosniji prizor pružao je njegov pramac usmjeren u hridi.

Ima li išta tužnije od nasukana broda što je moru okrenuo leđa?

Esteban, ribar, nekoć vlasnik broda s dičnim imenom *San Cristóbal*, živio je od plodova što ih ubiraše u svom vrtu i od rakova, lupara i drugih morskih životinjica što bi ih lovio među obalnim stijenama.

Kad bi ga vidjeli kako baza po kamenju, ljudi slijekali ramenima i govorili:

— Lud je! Naprosto lud!

Gotovo da su imali i pravo, ma kako se okrutnim činio taj sud.

Esteban nije prihvaćao stvarnost i nije priznavao da je propao njegov jedrenjak. Uvijek je govorio da će *San Cristóbal* ponovno ploviti i da će on, stari Esteban, ponovo stajati za kormilom kao nekad — onako star i sijed kao povjesmo vune, opet će biti mornar komu nema premca.

Uvečer, dok bi vani hujao vjetar i more brujalo mlatajući o hridi, starac sjedio u kući i sastavljao komade grube jedrenine — šivao nova jedra.

Po tome kako je more šumjelo i brujalo Esteban je znao dokle dopiru valovi, i kadikad bi, ne mareći za studen, izlazio iz kuće u mrklu noć i prilazio moru.

Pokraj jedrenjaka, sa stopalima u pijesku, promatrao je beskraj. I dok bi mu jedan val u povlačenju bježao kraj nogu a drugi se bijesno propinjao, on bi, stišćući lulu među zubima, protisnuo:

— Bijedniče!

Hučni ocean okrenuo bi u dugi hihot, okrutan odgovor što ga je Esteban dobro razumio:

»Nikad više nećeš ploviti! Kobilica tvoga broda nikad više neće brazdati moje površje niti će tvoje mreže grabiti blago iz njihovih njedara!«

— Bijedniče! Pobijedio sam te jednom, pa ću i opet! Ništa mi tvoj bijes nije mogao, a *San Cristóbal* samo ti se rugao izmičući tvojoj jarosti. I ništa ti, hvastavče, ne bi bio da se ne udružiš s vjetrom. Tri-četiri daske, jedro, kormilo, koji zavoranj, i sve dobro pošuperiti, pa da vidiš što je još kadar *San Cristóbal*!

Tim razgovorima jedini svjedok bijaše vjetar. Jao starom Estebanu da ga je tkogod čuo kako razgovara s morem!

Ljudi onog kraja nisu dopuštali snova, nisu praštali nade, nisu imali razumijevanja za vjerovanje.

Ali što bi bio život bez snova, bez nade i bez vjere? Što bi bio čovjek kad ne bi imao nedostižnog cilja?

Prolazile godine, Esteban stario. I dalje je obrađivao vrt, kupovao daske i zavornje, iskapao krumpir i motrio more.

S druge strane rta, pješčani žali, zimi pusti i sivi kao nebo, ljeti bi oživjeli, vrvjeli onuda kupači što bi veselo skakali u more, igrali se velikim raznobojnim loptama i sunčali se pokraj golemih suncobrana, pod koje bi se zaklanjali kad bi sunce previše žeglo.

Dopirao veseli žamor i do Estebana, poznavao ga on, ali nije za nj mario.

— Gdje li su djeca? Ne vidim ih nigdje.

— Ne brini, ženo. Zacijelo se igraju s drugom djecom. Imaš li pri ruci upaljač?

Elena pruži mužu upaljač.

— Ne bi ih trebalo puštati da se toliko udaljuju. Uvijek se bojim da se penju po tim hridinama. A ti si, Mauricio, tako bezbrižan.

— Ti si, Elena, preveć brižna mamica: kao kakva kvočka uvijek bi htjela da su pilići oko tebe. Ostavi ih, ženo, na miru. Dobrano su odrasli.

Djeca — dvanaestgodišnji Javier i desetgodišnja Carolina — tada su oprezno prelazili preko vrletnog rta što je omeđivao dugu plažu: prelazili su već preko njegova hrpta. Dolje pod njihovim nogama prskali valovi po stijenama i mrmorili kao zvijer koja ih kani razdrijeti.

— Već vidim žal na drugoj strani! Rekao sam ti, za ovim hridinama sigurno je usamljena plaža! — vikne Javier.

— Što je lijepa! Kao u priči! — reče sestra kad ju je i sama ugledala.

— Naša je! — na to će brat. — Nitko ne dolazi ovamo. Možemo se mirno igrati i sabirati školjke, nitko nam neće smetati.

Kad su sišli na drugu stranu Carolina otrči pješćanim žalom sve do vode. Našla je lijepih školjki i puževih kućica, žutih i crvenih, tako jarkih boja te bijaše kao da su umjetno načinjene.

— Gledaj, Javiere, baš su divne. I koliko ih samo ima! Hajde, pomoz mi da sakupim ovih najljepših.

Javier, stariji, okrenuo sestri leđa i, zadivljen, upro pogled u jedrenjak, star, plavkastocrn, što ga je iznenada ugledao.

— Ostavi školjke za kasnije! Gledaj, Carolina, ovaj brod... Brod za nas dvoje!

U tišini, ne znajući kako da izraze svoje divljenje, obigraše oko broda. Kad su otkrili veliku rupu na brodskom desnom boku, Carolina se uvuče u glavni tovarni prostor.

Vonj alga i školjaka bio vrlo jak. Svjetlo što je prodiralo na veliku rupu osvjetljavalo unutrašnjost prostora.

Javier krenu za sestrom i uđe u brod.

— Van odatle, derani! Brzo van! — zagrmio neki glas.

Javier i Carolina ostadoše kao skamenjeni. Pošto prođe koji trenutak, Javier se prenue: uze sestru za ruku i poteče prema otvoru. Carolina ga je jedva slijedila.

— Dobit ćete vi batina, nevaljalci! Lupeži! Mislite li da je moj brod igračka? — vikao stari Esteban.

Javier trčao prema žalu, ne mareći za ono što se zbiva za njim.

— Što ćemo, Javier? — pitala sestra, uplašena.

— Na stijene! — odgovori Javier. — Prijeći ćemo onuda kuda smo i došli. I požuri se, eto staroga!

Esteban je vidio kako djeca trče prema opasnim stijenama: odmah je shvatio pogibao u koju srljaju.

Istog onoga časa kad se Javier popeo na prvu stijenu, stari ribar viknu, ali mu glas bijaše sasvim drukčiji:

— Stanite!... Ne penjite se tuda... ! Evo, djeco, gledajte, ne trčim za vama...

Carolina se osvrnu i vidje staroga gdje stoji usred žala: ne miče se.

Brat je sestri ozgo pružio ruku, požurujući je.

— Neću vam ništa, djeco! — ponovi starac. — Sidite, opasne su te hridi. Samo sam vam zaprijetio, u ljutnji. Dobijesa, pa ima čovjek pravo da se naljuti kad vidi uljeze u svom brodu...

Polako, još u strahu, djeca priđoše starcu.

— Nismo znali da taj stari zapušteni brod ima gospodara — reče Carolina, hoteći da se ispriča zbog upada unutra.

— Stari? Zapušteni? — povika Esteban, dižući ruke k nebu. — Što to veliš, ludo dijete? Dvije-tri daske, koji zavoranj, i da vidiš kako *San Cristóbal* plovi!

Javier steže sestri ruku i reče joj potiho:

— Ne otvaraj više usta! Ni riječi o brodu!

Dodoše do plavkastocrnog trupa *San Cristóbal*. Esteban lupnu šakom po brodskom boku.

— Što velite o *San Cristóbalu*? Eh? Zar nije divan? Savršen! Samo zakrpa na rupi i prijemaz bojom, pa da vidite kako se plovi!

Kako ni brat ni sestra nisu znali što da mu odgovore, Carolina, uvijek smionija nego Javier, da izbjegne odgovor, upita:

— A tko je doveo brod ovamo? Koliko je vremena što ga popravljajaš?

— Vremena? — preuze ribar. — A što je tu važno vrijeme? Nisam ga mjerio ni brojio, niti mi na um pada! A brod sam ovamo doveo ja, usred žestoke oluje. Ni olujina, ni bijesno more ne mogaše mi ga oteti!

Javier je razabrao da se sa starim Estebanom ne može govoriti ni o vremenu. Nije starac htio da se sjeća godina što su protekle otkad njegov brod leži ondje nasukan.

Međuto je starac nastavio:

— Ono jest, nisam ga doveo čitava. Daleko od obale iznenadila me paklenska oluja. I tada, dok sam čvrsto držao kolo kormila, i dok je *San Cristóbal* poskakivao na valovima što se visoko propinjahu, čuo sam prvi put kako mi se more ruga i hihoće. E, jest hihotalo!

— Kako? More hihotalo? — upita Carolina, začuđena.

— Znam, mala, ne možeš ti to shvatiti, one su se noći zbivali neobični događaji, sve sama čuda. Ali te uvjeravam, more se smijalo, udaralo u hihot, i dobro sam čuo kako mi kazuje: »Ulovih te, Estebane, ovaj put nećeš mi umaknuti, i ti i *San Cristóbal* noćas ćete počivati u bezdanoj tišini moje utrobe.« Ja mu uzvratih drugim hihotom, okrenuh pramac valovima, i lijepo sam ih sjekao, sve vjerujući da plovim prema obali. Onda se dogodilo ono najneobičnije... Nešto što nisam nikome pripovijedao, ali što bijaše sama zbilja, kao i glasovi kojima se more javljalo. U neprekidnu mlatanju i prštanju valova što ih je brod sjekao, vidjeh sirenu, morsku vilu, sjedi na pramcu, lijepa kao san, duga joj se svijetla kosa vijori na vjetru... maše mi sirena rukom i pokazuje da sam izgubio pravac.

Kako djeca nisu govorila nego samo slušala i svojom šutnjom pokazivala želju da čuju što je dalje bilo, on se osmjegnu i reče:

— Zaista ne znam zašto vam pripovijedam ove gluposti. To ja onako... sve se samo mene tiče. A stari ribari i pomorci, da, mi vjerujemo u stare priče i legende. Sigurno je da nije bilo sirene, niti je one noći more govorilo! Sirena je zacijelo bila kakav pramen magle, a razgovor samo huk valova, koji, kad zakovitlaju, buče u komešanju, te nam se kadikad čini da govore.

— Ne, ne! Bila je ona sirena, siguran sam! Pričaj nam dalje o njoj! — molila Carolina. — Zacijelo znaš mnoge priče o moru?

— Znam, ali ću vam pričati drugom prilikom. Već je dobrano kasno. Morate natrag.

I zaista. Sunce se priklanjalobzorju. Koliko je sati prošlo što su otkrili pusti žal? Nisu znali.

Uzbunili se Javier i Carolina, valjalo im požuriti natrag. Djevojčica na rastanku reče starome:

— Možemo li doći sutra?

— Još mi niste rekli kako se zovete — dočeka ribar.

— Ja sam Javier, a moja je sestra Carolina. Zbogom! Do viđenja sutra!

Dok su oprezno prelazili preko vrletnog rta, njihovi su roditelji pretražili plažu s kraja na kraj. O nestanku djece obavijestili su čuvare i mnoge druge ljude, koji su ih svuda tražili.

Kad su se djeca pojavila i roditelji napokon odahnuli, otac im, dok su skupljali ručnike i suncobrane, poprijeti:

— Kad se vratimo u hotel, dobit ćete svoje! Toliko smo vam puta rekli da se ne verete po onim stijenama!

Kad bijahu pred hotelom, Javier sabra hrabrost i reče:

— Nismo se htjeli toliko zadržati, tata, ali smo s onu stranu rta našli star brod. Na suhu je, podalje od mora, a kad smo ušli u nj, pojavio se neki čovjek...

— I htio nas nalemati! — uzviknu Carolina.

— A zašto? Zar za to što ste ušli u stari brod?

— Da. A brod je zaista star i duboko je zašao u pijesak, ali Esteban kaže da će opet ploviti.

— Da, i kaže kako se jedne noći pojavila sirena na njegovu jedrenjaku, na pramcu, i kako ga je ona spasila, te nije završio u valovima — opet će Carolina, prekidajući brata u riječi.

Otac zastade i, vrlo ozbiljan, upita Javiera:

— Kako: zaprijetio vam batinama, a pripovijedao vam o sirenama i olujama? Kakve su to zagonetke? Objasnite ukratko što se dogodilo!

— Ribar je zaprijetio da će nas nalemati kad je vidio da smo ušli u njegov brod — objasni Javier.

— Ali smo se poslije sprijateljili. Razumiješ li, tata? — umiješa se Carolina, ponešto nestrpljivo.

— Mislim da ću vas bolje razumjeti kad uđemo i kad mi sve iznesete po redu.

Očito je otac, kad je došao u hotel, zaboravio batine što ih je obećao djeci, jer su oboje roditelja pažljivo slušali što im djeca pripovijedaju. Sve je bilo tako neobično te je više priličilo priči negoli stvarnom događaju.

Mauricio Mendoza, Javierov i Carolinin otac, bogat industrijalac, od prvog je trenutka osjetio želju da se upozna sa starim Estebanom. Kako je ribar mogao zamišljati da bi stari brod, što su ga rastočili sunce i voda, mogao opet zaploviti?

Te noći Mauriciju Mendози nije san dolazio na oči. Je li sve onako kako su djeca pripovijedala? Zašto je ribar toliko prionuo uz misao da će opet na more otisnuti svoj istrošeni jedrenjak?

Na drugoj strani, stari Esteban zaspao odmah kako je legao u svoju skromnu škripavu postelju i sanjao da opet, kao nekoć, plovi morem!

Sutradan je, zaobilaznim putem što vodi u selo, Mauricio Mendoza poveo svoje dvoje djece kući starog Estebana. Vozili su se u otvorenoj kočiji žive trešnjeve boje.

Starac je radio u vrtu za kućom i nije čuo kad su došli. Trnokopom je odstranjivao korov oko poraslih kukuruza. Kad je opazio došljake, Javier i Carolina već bijahu pred njim.

— Zdravo, djeco! — pozdravi ih starac.

— Eh, danas ste poranili.

— Tražili smo te na žalost i u jedrenjaku, pa kad te nismo našli, ušli smo u kuću.

— Uvijek se svuda šuljate bez dopuštenja! Tko vas je tako naopako odgojio?

— Jednim dijelom ja, prijatelju!

Esteban ostavi trnokop, okrenu se i ugleda Mauricija Mendozu na vrtnim vratima.

— Gospodine, nisam znao...!

— Nemojte se ispričavati. Dobro ste i pravo rekli. I upravo sam zato ovdje. Došao sam da vas zamolim za oprostenje zbog ponašanja moje djece.

Estebanove oči prelija radost i nježnost kad je pogledao djecu.

— Ali nisu ništa zlo učinili, gospodine! Imam brod koji treba popraviti i nađoh ih u prostoru za teret. Dječja posla. Istina, naljutio sam se, ali smo se odmah pomirili i sprijateljili.

Bogati industrijalac nije djeci govorio o tome što je naumio one noći.

— Da vam pravo kažem, i ja sam radoznao i rad bih da pogledam vaš jedrenjak. Javier i Carolina toliko su mi govorili o tome brodu, pa bih htio da ga razgledam. Dopuštate li?

— Možete, gospodine, zašto ne — reče Esteban i ostavi trnokop zabijen u zemlju. — Ali kako ga još nisam počeo popravljati, možda će vas razočarati kakav je.

Ponovno su prošli kroz kuću. U jednoj prostoriji bilo dugih dasaka, mnoštvo čavala, željeza, kolo kormila, već bezbojno i

crvotočno, i veliko jedro što ga je Esteban krpio kad nije radio ništa drugo.

— Imam gotovo sve što treba da počnem posao, ali me u ovo doba vrt staje mnogo truda. Ne možete zamisliti koliko je posla oko krumpira, kupusa i mahuna. S ovim što vidite — pokazao je natrpanu prostoriju — *San Cristóbal* opet će zaploviti.

Otac i djeca tiho ga pratili prema žalu.

— Evo broda! — uzviknu starac, pokazujući ga.

— Zar ne, tata, da je krasan? — javi se djevojčica.

— Lijepo je građen — odgovori otac, promatrajući brod i zaključujući kako je nemoguće da taj zaplovi.

— Oh, da ste ga samo vidjeli kako plovi! — uskliknu Esteban. — Na sto milja na sjever i na jug nije bilo broda koji bi se s ovim mogao mjeriti.

Mauricio Mendoza sjede na brodsku ogradu što je gotovo dodirivala fini bijeli pijesak; gledajući u ribara reče:

— Svu sam noć mislio o vama i o vašem jedrenjaku. Volio bih da vam pomognem. Umjesto da se popravlja ovaj brod, zašto ne bismo sagradili novi, potpuno jednak *San Cristóbalu*?

Kad je vidio kako se ribar iznenadio a djeca počela poskakivati od radosti, Mendoza nastavi:

— Ne brinite za novac. Ja ću kupiti brod, a vi ćete ga pomalo otplaćivati. Ili, ako vam je draže, možemo dijeliti dobitak od ribolova.

Ribarevo se lice uozbilji: duboke bore brazdale Estebanu čelo, u očima kao da se javio očaj. Kasnije, pošto se svladao, starac odgovori:

— Ne znam... Valja mi razmisliti. Nikad nisam pomislio da bi mi tkogod mogao iznijeti takav prijedlog.

Javier i Carolina uzeše se za ruku. Bijahu zadovoljni kao vrapčići poslije prvog leta.

— Imat ćeš, Estebane, drugi *San Cristóbal*. Bit će također bijel, s velikim jedrom! Opet ćeš ploviti, a zvono na krmi opet će najavljivati da se vraćaš s brodom punim puncatim!

Estebanu se oči krijesile neobičnim sjajem dok je djeci stiskao ruke.

— Imate dobra oca, djeco. Ne znam... Ne znam... valja mi razmisliti.

— Meni je trebala čitava noć dok sam donio odluku: pravo je da i vi dobro razmislite o svojoj — reče Mauricio Mendoza.

Stari Esteban stajao na kućnim vratima i pogledom pratio kočiju sve dok nije nestala. Zatim se vratio u vrt, uzeo trnokop pa opet prionuo da čupa korov.

Sigurno je da sutradan nije otišao u hotel da potraži industrijalca, a tako ni drugog ni trećeg dana...

Javier i Carolina navraćali se k njemu svednevice i nastojali ga privoljeti da prihvati prijedlog — ta njihovi dani na moru primiču se kraju.

Esteban pak samo se smješкао i govorio:

— Ići ću, ići ću, ne brinite... Ako ne odem ove godine, otići ću dogodine... A možda ću za koji dan i brod popraviti. Nemojte biti nestrljivi. Što znači koji mjesec nakon tolikog čekanja?

U hotelu Elena pitala muža:

— Misliš li da će doći da razgovara s tobom?

— Neće doći. Pogriješio sam što sam mu ponudio novi brod. Vidio sam to u njegovim očima čim sam rekao. Esteban zna da više ne može ploviti, previše je star da bi upravljao brodom. Sva sreća što nisam svojom žurbom raspršio njegove snove. Što bi bilo od njega bez snova? Što bi bilo od nas sviiju bez naših snova, bez naših nada i nedohvatnih ciljeva?

Prolazile godine.

Na malom žalu, omeđenu hridinama, plavkastocrni *San Cristóbal* sveudilj tonuo u pijesak, rastakao se na suncu i na vjetru.

I svako ljeto kad Javier i Carolina dođu onamo, nađu Estebana na vratima kamene kuće pokrivene škrljajcem: krpa starac svoje vječno jedro. Ili ga pak zateknu kako obilazi oko broda: gleda starac što treba popraviti da bi se jedrenjak jednog dana otisnuo na more.

POSLJEDNJE PISMO

U vrijeme kad počinje ova pripovijest Robert Williamson navršio je devet godina. Bio je on dječak što je naglo sunuo u visinu, svijetle kose, modrih očiju, bujne mašte i veoma pametan. Život u Fort Lahoreu, u posadnoj tvrđavi, bio je za nj kao neprestana igra.

Fort Lahore, u srcu pokrajine Pendžaba, bijaše jedna od najvažnijih vojnih utvrda u Indiji, najmiliji dragulj nekadašnjega velikog Britanskog imperija.

One večeri priređivali su u velikoj dvorani vojne utvrde svečanost prilikom dijamantnog slavlja kraljice Viktorije, pa je pukovnik Benjamin H. Williamson pozvao svog ađutanta, kapetana Brodgesa, te mu rekao:

— Kapetane Brodges, odgovorni ste mi za ono što će se večeras zbivati u dvorani. Ne želim da mi itko govori o Robertovoj budućnosti. Jeste li razumjeli?

Kapetan Brodges uštapi se te odgovori:

— Učinit ću što mogu, pukovniče! Ipak, htio bih...

— Znam — prekide ga pukovnik u riječi — znam da su vaše želje iste kao i želje našeg zapovjednika i svih gospođa u Fort Lahoreu. Dobro znam. Ali je Robert moj unuk, i učinit ću od njega ono što ja smatram da je najbolje. Razumijete li? Uostalom, pozovite ga, vrijeme je da počnemo sat.

— Da, gospodine pukovniče.

Robert Williamson, zadovoljan kao ptica što živi na slobodi, uđe u prostoriju u kojoj mu je djed svakog dana držao nastavu.

— Sjedi, Roberte — reče mu pukovnik. — Da vidimo jesi li naučio nepravilne glagole što sam ti ih jučer izdiktirao.

Sjena prijede vedrim licem dječakovim, ali odmah zatim zasja nešto vragolansko u njegovim očima.

— Mislim, djede, da ih sve znam. — časak je šutio, podsmješljiv, i odjednom, kao da se nečeg sjetio, nadovezao: — Je li istina, djede, da je Napoleon Bonaparte izgubio bitku kod Borodina?

— Tko ti je rekao tu besmislicu? Hm... ! Nisam to mislio... ali je točno.

I tada bi pukovnik Benjamin H. Williamson zaboravio nepravilne glagole te bi Robertu pripovijedao o Napoleonu, i tako su prolazili sati nastave, raspredalo se o bitkama i vrijeme protjecalo neopaženo.

Onda bi pukovnik završio kazujući:

— Prokleti lupežu! Čekam te sutra! Ali se pukovnikova ljutnja rastapala na osmijehu dječaka koji mu bijaše ono jedino što je imao na svijetu, jer su mu sin i snaha, Robertovi roditelji, poodavno umrli podlegavši kužnoj groznici.

Te večeri pukovnik se odjenuo u svečanu odoru, a mali Robert blistao u odijelu od crna baršuna s vezenom košuljom, bijelom kao snijeg, i sa srebrnim kopčama na cipelama. Kad su djed i unuk ušli u veliku dvoranu, gospođa Margaret Webb, supruga zapovjednika tvrđe, i gospođa Evelyn Hughes, guvernerova žena, još se jednom raznježiše gledajući dječaka.

— Kako je lijep! Nema dječaka koji mu je ravan, zar ne Evelyn?

— Ove ću godine ja razgovarati s pukovnikom — preuze gospođa Evelyn Hughes. — I reći ću mu da je sebičnjak i da njegova ljubav prema Robertu nije i ne može biti opravdanje da ga zadržava kraj sebe mimo svaki red i običaj!

Kapetan Brodges nije mogao pomoći svome starješini, jer su ga saletjele druge gospođe, u sporazumu s Margaretom Webb i Evelynom Hyghes. Uza sve to, pukovnik Williamson ostao je nesalomljiv na sve molbe, te je kao prošlih godina odgovorio gospođi Hughes:

— Dogodine će Robert otići da živi kod mojih prijatelja u Southampton, a kad mu bude dvanaest, prijeći će u Harrow ili Eton.

— Pa to isto rekli ste nam i lani, pukovniče! — usprotivi se dobra gospođa.

— Žao mi je, gospođu Hughes, ali jedino putovanje na koje će Robert sada otići bit će odlazak na sjever: pratit će me u lov na tigrove što sam ga prihvatio da ne uvrijedim radžu Massula Ali Khana.

Dani što ih je mali Robert proživio u palači radže Massula Ali Khana bijahu kao san.

Ni dan velikog lova neće Robert nikad zaboraviti.

Putovali su sjedeći na velikim slonovima što su opremljeni skupocjenim tkaninama, tkanine protkane zlatom i srebrom, a na sjedalima jastuci od svile.

Robert pratio djeda, koji bijaše počasni uzvanik Massula Ali Khana, pa je tako radža putovao s njima.

Bio je to veličanstven lov, i kad je radža izbrojio ubijene tigrove, nasmiješio se tajanstveno i podrugljivo kako se već znaju smiješiti Istočnjaci, te uzviknuo:

— Jedan više negoli u lovu što ga je upriličio Abul Massar. Nije li tako, pukovniče?

— Jest, prijatelju, tako je. Nadam se da se knez Abul Massar neće ljutiti zbog te male razlike.

Ali u ono vrijeme suparništvo između radže i kneza bijaše zaista veliko, pa je Abul Massar, tek što je primio vijest o događaju, poslao izaslanike u Lahore da pukovnik Williamson prihvati poziv na drugi lov na tigrove koji će biti bolji nego lov što ga je priredio Massul Ali Khan.

Pukovnik Williamson nije prihvatio poziv, pa je knez, povrijeđen u svome samoljublju, objavio rat Englezima. Bio je to rat o kojemu nisu stigle pisati novine, jer je trajao samo šest sati; glup rat kojega će se Englezi u šali sjećati kao »rata zbog šest tigrova«.

Pošto se završio pohod, doktor Sullivan izvrši uobičajeni opći pregled pukovnika Williamsona, da vidi, kako reče, radi li stroj dobro.

Za pregleda, uz pukovnikove prosvjede, doktor reče, oslušujući pukovnikovo disanje:

— Ti si, Williamstone, napržica najgore vrste. Ali me ipak posjeti kad se vratimo u Lahore. Čuo sam, evo ovdje, neke mukle šumove koji mi se ne sviđaju.

*

— Nemoj plakati, Roberte, muškarci nikad ne plaču. Ostavi to ženama! Znaš da svi dječaci idu u Englesku već kad navršše šest godina.

— Ali ja želim ostati s tobom, djede.

Znao je stari Williamson da djeca, više negoli primati, moraju pružati ljubav: toliko je velik i tako čist osjećaj što ga nose u duši da ga i ne znajući siju oko sebe, ne tražeći ništa zauzvrat.

— Roberte, dragi dječake, od same sebičnosti držao sam te kraj sebe. Ne smijem više tako, moraš u Englesku, moraš studirati i postati oficir, moraš u Harrow.

— Učinit ću, djede, kako želiš. Ali mi moraš nešto obećati.

— Dobro, obećavam — pristade pukovnik.

— Moraš mi svake godine doći u posjet o Uskrsu.

— Važi, Roberte! A i ti meni, zauzvrat, moraš nešto obećati.

— Dobro, obećavam — prihvati Robert, oponašajući djeda, ali mu je glas drhtao.

— Želim da ne plačeš kad dođe čas rastanka. Želim da se tada vladaš kao muškarac!

Robert Williamson, sav uplakan, zagrlji djeda i reče:

— Neću plakati na željezničkoj postaji... ali sada mogu, zar ne?

*

Kad je unuk otputovao, pukovnik Williamson još se više povukao. Održavao je prijateljstvo samo s kapetanom Brodgesom. Druge kao da nije ni opažao.

Iz Engleske je Robert svakog mjeseca pisao djedu, a i djed je njemu slao duga pisma. Iz pisama se vidjelo koliko čeznu jedan za drugim.

Došao je i prošao prvi Uskrs, a pukovnik Williamson nije stigao u obećani posjet.

Gotovo svim dječacima došli su roditelji u posjet te ih povelili sa sobom; drugi su pak putovali rodbini, samo Robert i još dvanaestak dječaka, što su im roditelji bili u dalekim krajevima Imperija, ostadoše u zavodu, opustjelu za blagdanâ.

Malome Robertu bijahu ti dani najduži i najteži u životu. Kako li su sporo odmicali kazaljke na satu! Kako li se dječak osjećao osamljenim bez drugova i kako je bio razočaran što djed nije izvršio obećanje!

Jednog jutra, pošto se prošetao usamljenim brežuljcima, Robert napisao djedu pismo:

»Dok sam bio kod tebe nikad se nisam osjećao tužnim. Ali danas, dok sam šetao i gledao kako vjetar trga lišće s drveća pa ga kovitla, osjetio sam golemu tugu. Zašto je nebo u Lahoreu uvijek bilo tako blago i vjetar tako veseo, a ovdje je, u Engleskoj, sve tako tužno? Isto sunce, isti vjetar, a opet — tamo sve vedro, a ovdje sve tužno!«

Djed mu je na to pismo odgovorio kazujući mu kako nije ni radost ni tuga u vjetru nego u srcu, treba da se rasonodi, da se igra s drugovima i da mnogo čita. Treba da se navikne na novi život i da misli na Indiju samo kao na zemlju u koju će se jednog dana vratiti u sjajnoj odori, a onda će mu se, sva je prilika, dogoditi suprotno: čeznut će za suncem i nebom Engleske, kao što on, djed, sada čezne.

Završio je pismo ovim riječima:

»Shvaćam da si razočaran što nisam došao za Uskrs. Ali nisam mogao. Morao sam sa svojom regimentom na granicu, gdje je bilo čarkanja. Sjećaš li se Abul Massara? Knez još nije zaboravio onih šest tigrova ni poraz što ga je pretrpio zbog svog odmetništva i prkosa, te opet pokazuje neprijateljstvo prema nama.

Da ti još kažem: za zasluge i vjernu službu kruni hoće sada da me imenuju glavnim nadzornikom kolonijalnih četa. Značilo bi to mnogo putovati, pa sam se najprije skanjivao da prihvatim tu dužnost. Ipak, znaš da vojnik mora slušati zapovijedi, pa ako general Webb ostane pri svojoj odluci, neće mi biti druge nego poslušati. Tako je u vojsci i tako treba da bude.

Mnogo mi nedostaješ, rad bih da si ovdje, ali moraš učiti i postati čvrst i discipliniran, da jednog dana mognemo služiti pod istom zastavom.

Biti čvrst i jak, to je nadasve važno, Roberte. Tada će i tvoja tvrđava uvijek biti u časti i dostojanstvu. Budi svoj gospodar, i bit ćeš, sinko, koristan čovjek.«

More je nosilo, na svojim vječnim valovima, mnoga takva pisma i poslanice.

U jednim bijaše jadanja i spočitavanja, što pukovnik, unatoč obećanjima, nikad nije mogao doputovati u Englesku, ni o Uskrsu ni o drugim blagdanima. U drugim, opet, bijaše opravdavanja i tješnja. Pukovnik Williamson, pošto je prihvatio dužnost glavnog nadzornika kolonijalnih četa, neprestano je putovao, i začudo, uvijek se nalazio u mjestima što su bila tako daleko od prijestolnice.

Jednog dana Robert — a bijaše mu tada četrnaest godina — uze pisati pismo u kojem je, više nego što se jadao i spočitavao, zapravo otvarao svoju dušu, usamljenu i tužnu. Nekako je neodređeno, ni molbom ni zahtjevom, nego naprosto iznoseći što osjeća, molio djeda neka mu dođe u posjet, a ako pak ne može neka njemu, Robertu, dopusti da putuje u Indiju.

Bijaše olovnosiv dan, tužan kao i kiša što je neprestano padala i curila niza stakla Robertova prozora — jedan od onih dana u kojima se tuga gotovo materijalizira te legne na dušu i samo je pritišće.

Napisao je pismo, ali ga nije predao na poštu. Kad ga je dovršio i potpisao, Robert ga razdera u tisuću komadića i baci u koš.

Prolazile godine a djed nikako nije došao u posjet.

Robert, navikao na svoj novi život, među prijateljima i uvijek s novim osnovama, polako je popuštao u svojim prosvjedima, ali nije zaboravljao da svakog mjeseca piše djedu. Iznosio mu je u pismu svoje namjere i osnove, a u djedovim odgovorima zadovoljan je čitao starčeve savjete i napomene. Protjecalo vrijeme i što dalje, sve je više blijedio i nestajao Lahore, rijeka, oficiri i život tamošnje vojničke posade da bi na njihovo mjesto došla nova imena, novi ljudi. Bijahu to njegovi školski drugovi, njegovi prijatelji, a i jedna crvenokosa djevojka, sestra njegova najboljeg prijatelja, kod koga je provodio ljetne blagdane na ladanju.

Na željezničkoj postaji u Lahoreu, daleko od mnoštva što je čekalo vlak, kapetan Brodges, komu su godine srebrnom prelile kosu, čekao dolazak konvoja.

Tim vlakom imao je stići mladi poručnik kolonijalne vojske Robert Williamson, koji je nedavno izišao iz vojne akademije, i koji je, zbog sjajne ocjene, određen u Fort Lahore.

Bilo je to u proljeće 1905, osam godina otkako je mali Robert otišao iz Lahorea. Stigao je vlak. Kapetan Brodges priđe mladom oficiru i smiješeći se upita:

— Poručnik Williamson?

— Da, ja sam kapetane. Jeste li mene čekali? Gdje mi je djed? Zašto nije došao? — pitao je Robert Williamson, snuždivši se nakon radosti koju je osjećao još prije nekoliko časaka.

— Ja sam Brodges, ađutant tvoga djeda. Zar me se ne sječaš, Roberte?

— Kapetan Brodges! Oprostite! Kako je moguće da sam zaboravio? Ta viđao sam vas nekoć svakog dana.

Ušli su u kočiju i povezli se šuteći.

Robert, predosjećajući ono najgore, nije se usuđivao da postavi svoje pitanje. Naposljetku, nestrpljiv i žalostan, reče:

— Što se dogodilo djedu? Nemojte mi ništa skrivati. Nisam više dječak, odrastao sam i čvrst, kapetane Brodges.

Kapetan, već pripravan za odgovor, objasni mu:

— Već je nekoliko godina što je tvoj djed umro, Roberte.

— Umro? Nije moguće! Ta prije tri tjedna primio sam njegovo posljednje pismo!

— Ne, Roberte. Pisma sam ti ja pisao, izvršujući volju tvoga djeda.

— Vi? Ne razumijem...

Kapetan Brodges izvuče jedno pismo iz džepa i predade ga mladom oficiru.

— Evo, Roberte, ovo je bilo posljednje pismo što ti ga je napisao djed. Iz njega ćeš saznati više nego što ti ja umijem reći.

Nosilo je nadnevak 15. siječnja 1899, nekoliko dana prije smrti pukovnika Williamsona. Prošlo je odonda šest godina.

U pismu je stajalo:

»Dragi Roberte! Kad budeš čitao ovo pismo proći će podosta godina od moje smrti. Shvatit ćeš, naposljetku, da nije ni sebičnost ni nehajnost bila razlog što te nisam posjetio u Engleskoj kako sam obećao kad si odlazio.

Poslao sam te onamo jer sam znao, nakon onog rata »zbog šest tigrova«, da mi se srce umorilo i da svakog dana može stati. Mislio sam onda kako da ti pomognem: ta pred tobom je cio život, a meni je ostalo malo vremena.

Mučna mi je bila pomisao da ćeš ostati sam i da bi ti usamljenost mogla zagorčiti život. Bio si i previše mlad a da te stvarnost ne bi rastužila. Znao sam da do osamnaeste godine nećeš izići iz Harrowa, pa ako budem s tobom do tada, iako ćeš me smatrati za sebičnjaka, ipak ćeš osjećati da nisi sam i živjet ćeš u nadi da ćemo se već vidjeti, i to će ti dati snage da svladaš sve poteškoće što će ih život stavljati preda te.

Zamolio sam kapetana Brodgesa da oponaša moj rukopis i da ti sve vrijeme piše. Ne znam koliko će trajati varka, ali bih volio da traje dok ne očvrstneš toliko da mogneš podnijeti ovaj udarac.

Nisam mario što nećeš naslijediti imetak ni naslov: to su nevažnosti što ih čovjek može i sam steći.

Znam što je samoća, i ne bih htio da zbog nje trpiš. Tvoja mladost najbolji je lijek svemu i najbolji put prema uspjehu u životu. Nemoj se obeshrabriti, Roberte. Život je divan. U Harrowu ćeš postati čovjek, i na kraju će ti sve biti divno.

*Potraži sebi prijatelje, Roberte, nemoj bježati od društva.
Čovjek nije rođen za samoću, shvaćaš li me?*

*Roberte, volio sam te kao sina, voli i ti mene, i time ćeš obilat
platiti sve ono dobro koje sam ti želio.*

*Ako smatraš da te nisam smio obmanuti, oprosti mi; pomisli da
si sa osamnaest godina čovjek, a sa dvanaest si bio samo dijete.*

Budi jak, Roberte. A sada, kad znaš sve, moli za me.

Čekam te.

Tvoj djed Benjamin H. Williamson.«

Kad je dočitao pismo, Robert pruži ruku kapetanu, i kad uhvati njegovu, čvrsto je stisnu i dugo zadrža u svojoj.

Zatim, glasom u kojem se razlila sva bol koju je osjećao, reče ipak čvrsto:

— Htio bih na vojničko groblje, kapetane Brodges.

Kočija zaokrenu. Robert Williamson molio se na djedovu grobu, pogleda čvrsto uprta u ploču na kojoj bijaše ispisano:

†
BENJAMIN H. WILLIAMSON
1839 - 1899

Tvoj unuk uvijek će te se sjećati.

Vjetar njihao niske grane mimoze što je rasla pokraj groba.

Robert podiže pogled i kad vidje ono vruće plavetnilo nebesko, sjeti se blagog podneblja Engleske, mekih brežuljaka, sivih i kišnih dana... i pomisli kako će se ondje, u svome rodnom kraju, opet naći s djedom.

KAPETAN ALASKA

Zvao se Douglas H. Fulton, ali su ga u Bostonu, na obali Atlantika, u mornarskoj četvrti one luke, svi zvali naprosto »Kapetan Alaska«.

Douglas H. Foulton već deset godina nije upravljao nikakvim brodom. Njegov posljednji brod bijaše *Closter*, divan jedrenjak sa tri jarbola i jednim dimnjakom. Bio je to dakle mješoviti brod, na paru i na jedra, a nalazio se usidren u luci, povučen iz aktivnog života, kao i sam kapetan.

Kapetan Alaska imao je malo prijatelja, možda nijednog, iako je igrao beskrajne partije karata i kockao se s drugim kapetanima.

Nasuprot stvarnosti što su je oni pokazivali redajući svoje dane plovidbe i tako zarađujući, Douglas H. Fulton iznosio je svoje osnove da postane bogat igrajući na jednu jedinu kartu. Prikazivao je svoj plan kao nepogrešiv, a oslanjao se na vijesti što su neprestano stizale iz dalekih i basnoslovnih krajeva Alaske. Zlato, skupocjeno krzno i dimljeni losos bijahu mu sastojci čarobne formule po kojoj će se obogatiti u jedan mah.

Prolazile godine, a on uvijek spominjao Alasku, i tako ga napoljetku prozvaše »Kapetan Alaska«.

Živio je taj stari vuk u prljavu i ruševnu kućerku u lučkoj četvrti Bostona. Živio je sam, a jedina mu zabava bijaše da noću broji zlatnike što ih je, u svojoj bezazlenosti, čuvao pod krevetom, u staru kovčežiću.

Istjecali posljednji dani mjeseca studenog 1898, i nitko, osim nekolicine odabranih, nije znao za veliku vijest.

Jednog dana, dok je Douglas H. Fulton sjedio za stolom u maloj lučkoj krčmi, priđe mu čovjek odjeven po modi i uz pozdrav reče:

— Imam lijep posao za vas, kapetane.

Fulton je pozdrav uzvratio gundanjem, a na onaj prijedlog bijesno pogleda čovjeka te odreza:

— Mičite mi se s očiju, fićfiriću! Uvreda ipak nije bila tolika da bi udaljila onog pomodara što je pušio cigaretu utaknutu u srebrni cigarnik.

— Neka su gospoda mislila na vas, da vam predaju brod u zapovjedništvo. Vaša je sudbina Alaska. Što mi velite sada?

— A zašto su ta gospoda mislila na me? Zašto se sada zanimaju za Alasku?

— Sve će vam oni objasniti prihvatite li da zapovijedate brodom *Closter*, a vi ga dobro poznajete i znate kako valja njime upravljati. Zar nije tako?

Nekakav čvor ispeo se kapetanu u grlo kad je odgovorio:

— Recite toj gospodi da ću, za svoj račun i svoj rizik, povesti četrdeset pasa i nekoliko saonica. Ako ne prihvate nema razgovora, posao otpada.

Douglas H. Fulton, koji je o Alaski znao više nego itko drugi, ipak nije znao za vijest koju je telegraf pronio svim svijetom: blizu obale otkrivena su važna nalazišta zlata.

Kad su u luci vidjeli kako stari *Closter* premazuju bojom i opremaju ga novim debelim konopima, razabraše da se nešto sprema te počеше postavljati pitanja. Ali stari morski vuk, koji je znao da ga za leđima zovu »Kapetan Alaska«, naplatio je dug tako što je šutio o tome da će on zapovijedati brodom.

Jedne večeri što bijaše sivlja nego što su inače zimske večeri, odjenuvši se u staru kapetansku odoru i ustaknuvši na glavu novu kapu, otišao je u gostionicu u koju su zalazili drugi kapetani i peljari.

Bilo je to uoči plovidbe.

Douglas H. Fulton već je nabavio četrdeset eskimskih pasa i tuce saonica. Uložio je u to sav svoj imutak — zlato koje je tako rado promatrao svake noći!

— Sutra ću isploviti — najavio je svima, a oni zinuli od iznenađenja. — Dugo me neće biti, ali kad me opet ugledate, vidjet ćete me u kočiji i sa slugama u livreji.

*

Za duge plovidbe, prvi časnik, John Roderick, izvijesti kapetana da se događaju male krađe hrane.

— I niste kadri uloviti toga kradljivca? — prasnu kapetan Fulton.

Jimmy Larrison zadrhta u čamcu za spasavanje u kojem se krio. Ali odahnu kad je čuo gdje kapetan, već mirmiji, kazuje:

— Recite Joeu neka okupa pse. Previše se znoje, bit će sama kost i koža kad stignemo u Alasku.

— I o tome bih htio da s vama govorim, kapetane. Ljudi se bune zbog te pretjeranje pažnje prema psima. Ljudi nemaju ni vode ni hrane, a nama se, časnicima, dijeli u škrtim obrocima.

— Recite im da ću o glavni jarbol objesiti prvoga koji spomene moje pse! Jimmy Larrison opet zadrhta u svome skrovištu.

Bio je taj Jimmy dječak desetgodišnjak i, u to vrijeme, skitnica i slijepi putnik sa najviše sati usamljeničkog života na svijetu. On je krao hranu i tako izazivao nevolju.

Još dok bijaše sasvim malen, Jimmy je maštao o tome da postane mornar. Vođen maštom, smjestio se na *Closter*, u nakani da se pokaže kad budu na debelom moru. Zatim, razabravši kakav je kapetan, odustao je od te namjere. Tko bi se usudio izići pred onoga škrtog i napržitog čovjeka!

Jedne noći, malo poslije pošto su isplovili iz San Francisca, mornar koji bijaše na straži otkri malog Larrisona kad se palubom šuljao prema kuhinji.

— Slijepi putnik na brodu! — povika što ga grlo nosi.

Douglas H. Fulton, strašno bijesan, naredi da uhvate uljeza. Ali ga ne nadoše, Jimmy se dobro sakrio.

Međuto je *Closter* prevalio mnoge milje, i jednog jutra stražar nazre u daljini Aleutske otoke koji im zatvarahu prolaz.

Ostavili su za sobom uvijek opasni prolaz kroz tjesnace, i tek što su uplovili u Beringovo more, kapetan Douglas H. Fulton, stišćući lulu među zubima, protisnu:

— Dobijesa...! Zar ovamo još nije stiglo proljeće?

More bilo uzburkano, zapjenjeno, i pri pogledu na onu sumornu sivoću čovjeku se nešto stezalo oko srca. Samo psi, kanda, bijahu sve zadovoljniji i sve gladniji. Hladnoća im godila, u njoj se sve bolje osjećali.

A mali Jimmy Larrison, gotovo obamro od studeni, cvokotao u svome skrovištu: mučila ga studen, glad mu zavrtala u truhu, te je najposlije odlučio da se preda, ne mareći hoće li ga kapetan baciti preko brodske ograde u more. Zaštićen gustom maglom što je sve obavijala, uđe u kapetanovu kabinu.

Kapetana ne bijaše, ali je u peći lijepo gorjela vatra, a na stolu stajalo jelo istom doneseno.

Ne premissljajući, Jimmy slisti sve.

Vani magla bijaše vrlo gusta unatoč jakom vjetru, ledeni bregovi plovili uokolo, tako da je brodu neprestano trebalo mijenjati pravac.

Kad je kapetan ušao u svoju kabinu, lijepo priđe stolu i sjede. Odjednom se smrknu.

— Do sto đavola! — viknu kad vidje prazne tanjure. — Što znači ovo?

Jimmy, koji se nalazio na postelji, pokazao se, očiju izbuljenih od straha.

— Ti ovdje? zagrmje Fulton. — Lopove! Protuho! Bacit ću te u more!

Kad vidje kako mu kapetan bijesan prilazi, dječak se trže.

— Bio sam gladan! Znam da ćeš me baciti u more jer si najgori škrtac i najveći okrutnik među svim kapetanima. Toliko sam se nazebao, nagladovao i nastrahovao da više ni za što ne marim.

Jimmy Larrison izgubio je svaki strah; ni sam nije znao kako i zašto, ali naprosto nije osjećao nikakva straha.

— Ne lažem, kapetane. Svi odreda govore zlo o tebi. Slušao ja, sakriven, kako se tuže na te. Nitko te ne cijeni i ne poštuje, jer si tvrdac, okrutnik i krvopija.

— I što još kažu? Govori!

— Kažu da više voliš svoje pse nego svoje ljude. I kad bi mogli, sve bi ih pobili, da ne daješ psima hranu koju njima uskraćuješ.

— Dosta! — zagrmje Fulton.

Kasnije, pošto mu se malko stišao bijes, upita:

— Zašto si se ukrcao kao slijepi putnik? Po odjeći ti vidim da nisi propalica.

— Htio sam biti mornar. Mislio sam da ćeš me primiti da budem *mali* na *Closteru*.

— Ako si htio da budeš *mali*, zašto se nisi pokazao dosad?

— Jer sam čuo kako vičeš i praskaš, pa sam se bojao. Znao sam da ćeš me baciti preko ograde, u more, kao što ćeš učiniti i sada.

— U to možeš biti siguran!

— Ledeni brijeg! Na desni bok, kormilaru...!

Closter udari u ledeni brijeg: u kabini kapetana Fultona starac i dječak zavaljaše se po podu.

Douglas H. Fulton, zaboravivši Jimmyja, pobrza na palubu.

— Voda ulazi u tovarni prostor! — povika jedan između mornara, izlazeći na otvor na palubi.

— Svi na crpke! zapovjedi Fulton, ni na čas ne pomišljajući da ostavi brod.

Iz brodske utrobe dolazio glas časnika Rodericka, žalostan, prijeteći:

— Dvije stope... ! Dvije stope i četvrt... !

A kapetan upro oči u štenare u kojima se nalazilo četrdeset eskimskih pasa. Bijahu sav njegov imetak: sve što je uštedio tijekom svog života, sve na čemu je počivala njegova budućnost.

Kapetan Fulton odluči da izgubi sve osim svojih pasa. Naredi stoga da u more pobacaju svu robu, i tako sebi omogućiše još pet sati plovidbe.

Roderick je tražio da u more bace i sve saonice, ali kapetan ni da čuje o tome.

— Samo ih ostavite! Ne dirajte u njih! Ako se moramo utopiti, neće to biti zbog saonica. Eno je pred nama Rt Romanzof, mislim da ćemo se izvući.

Jak udar vjetra rasprši maglu i njih dvojica razabraše da je kapetan bio u pravu. Nevolja je samo bila u tome što je *Closter* plovio sve do grebena s kojih više nije mogao nikamo!

Nisu mogli više ništa učiniti: koji trenutak poslije *Closter* je ostao uglavljen među dvije velike stijene što su tvorile kao nekakve ostruge koje su ukliještile bokove Fultonova broda.

— Moramo spasiti pse i saonice! — viknu kapetan u zapovijed, držeći revolver u ruci.

— Zar pse i saonice, kapetane? — bijesno će časnik Roderick. Jimmy Larrison, skriven, vidio je sve i slušao rječkanje.

— Nemojte se opirati, Roderick! — izdera se kapetan. Ovdje ja zapovijedam! — Ukrcajte pse i saonice u čamac za spasavanje i odveslajte na kopno! Poslije ćemo svi otići s *Closter*a.

John Roderick upravljao je spasavanjem. Ostavili su štenare na žaliću pokrivenu snijegom i vratili se na *Closter*.

Douglasu H. Fultonu bijahu psi i saonice razlog i sav smisao one plovidbe. U sebi je i u svojoj savjesti odlučio i da umre, ako je potrebno, samo da spasi svoj imetak.

I zato je, kad je, eto, bila spašena njegova imovina, odahnuo i dopustio da posada skoči u čamac za spasavanje. Istom tada.

Dok su veslali prema obali, nitko se, pa ni sam kapetan, nije sjetio slijepog putnika. Kad su izišli na žal, kapetan odjednom uzviknu:

— Do sto đavola...! Ostavili smo dječaka na brodu!

— Kakva dječaka? — u čudu će časnik Roderick.

— Slijepog putnika! Bio je u mojoj kabini kad je *Closter* udario u ledeni brijeg.

— Nisam ga vidio. Nitko ga nije vidio. Zacijelo je poginuo. Ne treba više da mislite na nj.

— Što velite? — viknu stari morski vuk.

— Vi biste ostavili dijete u onoj nevolji? Odmah otisnite čamac u more i potražite dječaka! Na brodu je, i bio bi zločin ostaviti ga ondje!

Roderick nije poslušao. Upro je oči u kapetana i naredio svojim ljudima:

— Oduzmite mu revolver!

Časnik je, naime, zasnovao urotu, i njegovi ljudi razoružase kapetana Fultona.

Pošto su izvršili svoje, Roderick će kapetanu:

— Više nisi nitko, Fultone! Sada ja zapovijedam. Odvest ćemo se tvojim saonicama na Cape Nome, upregnut ćemo u njih tvoje pse. A poslije ćemo ti sve vratiti. Kad smo već izgubili brod, kanimo se obogatiti tražeći zlato.

— U redu, Roderick, bit će kako kažeš, ali moramo spasiti onaj život, ono dijete. Ne možemo samo tako otići, a njega ostaviti na *Closteru*, gdje će prije ili poslije umrijeti od gladi, ili od studeni, ili će pak otići na dno!

— Nisam ga ja na brod doveo! — okrutno odgovori Roderick.

Dok su mornari uprezali pse i saonice i tovarili zavežljaje pa ih privezivali konopima, Douglas H. Fulton opet će, ostajući uporan u svom zahtjevu:

— Roderick, dat ću ti polovinu svojih pasa ako potražiš dječaka...

U odgovor, John Roderick zgrabi ga za suvratke na dugom kaputu, prodrma ga i reče:

— Zauzmi, Fultone, svoje mjesto na jednim saonicama! Krenut ćemo! Ali stari morski vuk, škrt, bezobziran i okrutan, postupi tako da su svi ostali zabezeknuti:

— Ne idem s vama! Ostajem ovdje! Moram spasiti onog dječaka, bilo što bilo!

Douglas H. Fulton ostade pokraj čamca za spasavanje, nasukana na žalu, dok je očima pratio saonice što se polako udaljavahu. A bijahu one njegov imutak, sve što je imao i mogao imati. Izgubiti ih značilo je isto što i početi iznova, početi kako je počeo nekoć, kad se sa četrnaest godina, kao *mali*, ukrcao na neki jedrenjak.

Ostao stari kapetan, i još dugo pošto je Rodericka izgubio iz vida, odzvanjao mu je u ušima njegov glas. Zatim, kad se tišina sastavila oko njega i kad je čuo samo trijesak valova što mlataju o stijene, svrnu pogled prema *Closteru*.

Nagonili se valovi i propinjali, udarali u brodske bokove i prelijevali se preko palube. Fulton s teškom mukom otisnu čamac za spasavanje u more.

Uznojen, iscrpljen, crven u licu, nekako se probi do broda.

Jimmy Larrison, skriven u pilotskoj kabini, uvukao dušu u se kad je vidio kapetana.

»Očito dolazi da me ubije! Sigurno će me ubiti!« reče u sebi slijepi putnik, drhteći.

— Ej, dječaće...! Izlazi iz zaklona! Nemamo vremena za gubljenje! — viknu kapetan kad je došao na palubu.

Ali se Jimmy nije javio, nije odgovorio.

— Prokleti vraže... ! Zar ne vidiš da će brod svakog časa potonuti? Zar se bojiš mene? Izlazi, neću ti ništa!

Dječak je i dalje mirovao i šutio.

Kapetan Fulton prijeđe palubom, tražeći. Vikao je na grotlo u potpalublje i dozivao dječaka. Spustio se dolje i pretražio sav prostor, ali dječaka nigdje. Prolazeći uze jedan vuneni pokrivač, nešto jela i jedan pijuk.

— Brod će potonuti! — viknu kad je opet došao na palubu. — Misliš da sam izvrgao život pogibli da bih te bacio u more?

Izgubivši već nadu da će ga naći, ali svejednako uporan da pretraži svaki pedalj broda, Douglas H. Fulton uđe u pilotsku kabinu i vidje Jimmyja: dječak se sav savro u se, strah mu ušao u kosti.

Ponesen valom nježnosti, stari morski vuk priđe dječaku te mu reče:

— Ne želim da strahuješ! Došao sam da ti pomognem. Hodi sa mnom, dajem ti riječ da ti neću ništa.

— Zaista me nećeš baciti u more?

— Neću, zaista neću... Rekoh ti ono u bijesu. Hajde, idemo, valja nam što prije s broda.

Kad su izlazili iz pilotske kabine, Fulton ga upita:

— Kako se zoveš?

— Jimmy, kapetane — kratko će dječak.

Kad su zaveslali prema obali, izvališe oči od straha: *Closter* se nagnuo na bok, izvrnuo se, paluba mu utonula, a kobilica se ispela uzgor.

Pošto je kapetan Fulton, uz pomoć dječakovu, izvukao čamac na kopno, osjeti odjednom slabost u nogama: tlo poče izmicati pod njim, i starac se opruži po zemlji, onesviješten.

Jimmy zapade u silan strah. Pomisli kako će umrijeti od studeni, zatim pomisli da se kapetan neće nikad probuditi ako ga ne zakloni od hladnoće.

— Kapetane...! Kapetane...! — poče vikati. — Probudite se!

Douglas H. Fulton došao je k sebi, ali bijaše veoma slab, od slabosti jedva je mogao glas protisnuti. Naposlijetku, s mukom, gotovo šapatom, reče isprekidano:

— Rum... daj mi... bocu s rumom...

Jimmy potraži u čamcu i nađe dvije-tri boce što ih je Fulton uzeo iz smočnice na *Closteru*.

Žestoka ga kapljica malko okrijepi: Douglas H. Fulton najprije se polako pridiže, zatim ustade, iako se morao oprjeti o čamac.

— Gdje su tvoji ljudi, kapetane? — upita ga Jimmy.

— Otišli su, dječaće. Ne znam što ćemo, ali ćemo već nešto smisliti.

Nebo se natuštilo, udari vjetra donosili krupne snježne pahulje.

— Nebesa! Kao da nije bilo dovoljno snijega!

— Hladno je, kapetane! A ne možemo nikamo dok ovako osipa.

— Imaš pravo, Jimmy. Imaš pravo... Znaš što ćemo? Upravo mi je sad sinulo!

Ne objašnjavajući ništa više, stari morski vuk uze pijuk i poče kopati po snijegu i zemlji koja, onako smrznuta, bijaše tvrda kao kamen.

Jimmy, koji je samo gledao, upita ga:

— Čemu nam to, kapetane?

— Ovo će nam biti kuća. Hajde, pomози mi. Prevrnut ćemo čamac na ovu rupu. Shvaćaš li sada, Jimmy?

Jimmy mu pomože. Shvatio je i bio oduševjen.

— Sjajno, kapetane! Imat ćemo kuću, spašeni smo!

Ali je kapetan, vremenšan pa iskusan, znao mnogo više nego dječak: iako je nastojao da ne pokaže, ipak mu se srce punilo gorčinom. Jer je Douglas H. Fulton znao da su i on i dječak osuđeni da umru od gladi na onoj zemljopisnoj širini — nema im spasa.

Čamac za spasavanje naposljetku prevrnuše nad rupom i njih se dvojica smjestiše pod njim. Vjetar žalosno fijukao nad njima, bijaše kao da cvili u dugim tužaljkaма.

— Još mi nisi rekao zašto si sam, kapetane — opet će dječak.
— Gdje su tvoji ljudi?

— Otišli su Jimmy. Kad su se dohvatili kopna, samo su mislili na Cape Nome i na zlato ondje. Otišli su u Anvil City, ostavili su me na ovom žalu bez ičega.

— Ne shvaćam zašto su te ostavili. Baš čudno. Slušali su te do posljednjeg trena.

Douglas H. Fulton nije odgovorio dječaku. Nije smatrao za potrebno da objasni. A Jimmy, koji je imao intuicije, već je i sam razabrao.

— Ostao si da me spasiš. Da, sada razumijem... Oni nisu htjeli da se vrate na *Closter*, a ti... Nisi ti zao kako sam mislio! — uzviknu odjednom Jimmy. — Oprosti mi...! Oprosti mi, kapetane...! Oprosti mi...!

— Hajde, Jimmy, valja nam spavati. Sutra moramo mnogo pješačiti.

Kapetan Fulton znao je da nema nikakva *sutra* za njih, a ako ga ima, na nesreću, samo će odgoditi svršetak na koji su nesmiljeno osuđeni.

Svjetlo novog dana nije probilo tamu sve dok jutro nije dobrano odjutrilo.

Duum...! Buuum...!

U njihovu skrovištu snažno su odjekivali pucnji. Jimmy, uplašen, pridiže se i glavom udari u veslačku klupu.

Nedaleko od onih grebena i stijena, gdje je i dalje sjala kobilica *Closter*a, vidješe golemu američku krstaricu.

Na zapovjedničkom mostu nalazio se čovjek u krznenu ogrtaču. Side on niza stepenice i reče:

— Hvala nebesima...! On je, moj sin, Jimmy!

*

Kad su u Bostonu čuli da je *Closter* naletio na grebene i potonuo, nitko se nije začudio.

— Pa Fulton je prošao svoje! — uzviknuo je neki kapetan.

— Bio je tako škrt i okrutan prema svojim ljudima da se samo tako mogao završiti njegov pothvat! — napomenuo drugi.

— Kapetan Alaska sasvim je propao. Vidite kako su se završili njegovi snovi! — dometnu treći.

Ali svi što su tako govorili moradoše ušutjeti nakon mjesec-dva. Jer, kako je obećao kapetan Fulton, vrativši se u Boston, prolazio je u kočiji sa sjajnim konjima i sa slugama u livreji.

Sa sobom je vodio, dakako, malog Jimmyja Larrisona, koji je, neumoran, iz kapetanovih usta slušao beskrajne priče i zgode što bi ih stari pripovijedao dok su šetali gradskim ulicama i parkovima. Pripovijedao je stari, i ujedno poučavao kako bi dječak, kad bude vrijeme za to, postao najbolji među svim kapetanima što svojim brodovima brazdaju debelo more.

UČITELJEVA TAJNA

U Italiji slavili, oružano nasilje odnijelo pobjedu nad golorukim narodom etiopskim, trijumf u Albaniji bijaše očit, mišljahu vlastodršci da već mogu dobiti svaki rat.

U jednom mjestancetu pokraj Lombardije, međuto, živio učitelj koji je svojim učenicima u školi uvijek govorio da je rat najgori razgovor koji može postojati među ljudima.

Ne treba ni spominjati kako su, u onim prilikama, u mjestancu negodovali zbog riječi gospodina Marcella — tako se učitelj zvao i kako ga, zbog njegova stava, mnogi nisu htjeli više ni pozdravljati.

Učitelj imao dva sina i jednu kćer.

Carlo, najstariji, momak od dvadeset i dvije godine, bijaše vojnik; sudjelovao je u pohodu na Albaniju i bio odlikovan za ratne zasluge.

Pietro, mlađi, bijaše pametan dječak od dvanaest godina, tamnopus, visok, crnook; premda nestašan i ponešto prkosan, ipak je bio uzoran učenik: prvi u svemu što se učilo.

Kćerkica Vera tek je navršila deset godina; imala je svijetlu kosu i svijetle oči. Mašta bijaše ono čime se najviše isticala.

Pietro i Vera pohađali su istu školu — jedinu u tome mjestancu — kojoj Marcello bijaše jedini učitelj.

Jednog dana, kad su mu se najmanje nadali, stiže Carlo. Imao je na sebi naočitu odoru što je nose *bersaglieri*. Carla su odredili na afričku frontu, pa je došao da se oprosti s roditeljima, premda im ništa nije rekao: kazao je kako dolazi da bratu i sestri pokloni psića, malog vučjaka.

Učitelj Marcello samo je šutio. Visok, visoka čela, velika i ponešto savijena nosa, neprestano je gledao sina.

Carlo je ocu govorio o ratu, o pobjedama.

— Kako si brzo zaboravio sve što sam ti brižno i sa toliko muke ulijevao u glavu, Carlo! Ne mislim na pobjedu i na poraz, mislim na mir ili na rat.

Odjednom se uozbiljivši, Carlo će ocu:

— Mama ne smije znati, ali se sutra ukrcavam na brod, idem u Afriku.

Otac uprije u nj pogled, uhvati ga za ruku, i dugo ga je tako gledao, a zatim reče:

— I mislio sam da je tvoj posjet zapravo oproštaj. Bog te čuvao, Carlo, iako Svevišnji ima na brizi toliko života što ih mora čuvati.

*

Prolazili mjeseci.

Psić, *Katan*, porastao, prometnuo se u snažna vučjaka. Ušiljene mu i načuljene uške bijahu na divljenje svima; rep dug, u ravnini s tijelom, njuška crna milina ga pogledati. Krasan pas, ali ujedno takav da ulijeva strah.

No, *Katan*, krasni i strašni pas, bijaše zapravo kao kakvo dijete. Igrao se s Pietrom i Verom, utrkivao se s njima, igrao se skrivača i bio u drugim njihovim igrama vjeran drug.

I djeca i roditelji bijahu upravo oduševljeni plemenitom životinjom.

Ali vijesti s bojišta, u početku pune vedrine i povišenog raspoloženja kao u najbolja vremena, polako postajale hladnije i naposljetku bile uznemirujuće. Od Carla stizala pisma, ali neredovito, a po onome što sin nije kazivao, više negoli po onom što je pisao, otac je pogađao kako mu je pri duši.

Učitelj sa svojom obitelji stanovao u kući što je straga imala malen vrt. U vrtu što ga je Marcello brižno obrađivao bilo krumpira, mahuna, jagoda. U ono je vrijeme vladala oskudica, hrane bilo malo, i napuniti svakog dana lonac bijaše ozbiljan problem.

Marcello okopavao vrt motikom i postrance gledao djecu.

I ne uspravivši se, s motikom zabijenom u zemlju, sasvim okrenu lice prema djeci te im reče:

— Dat ću psa Brenzovima.

Pietro i Vera samo se zgledaše. Lice im pokazivalo nešto između zbunjenosti i straha.

Učitelj je dugo razmišljao o toj odluci; raspravljao je o tome sa ženom, noću, dok su djeca spavala i nisu mogla čuti. Bilo je neprilično, da se ne kaže ludo, hraniti psa gdje su jedva prehranjivali djecu.

Žena učiteljeva dobro je to znala, ali je ipak rekla:

— Na kraju, pas je Carlov. Ne možemo ga samo tako dati a da ne pitamo Carla. Ne čini li ti se tako, Marcello?

Isto je kazao i Pietro kad je čuo što je otac rekao.

— Ne možemo dati *Katana*, Carlov je! Obećali smo mu da ćemo čuvati psa dok se on ne vrati. Zar si zaboravio, tata?

— Moraš shvatiti, Pietro. Smiješno je da hranim psa dok vas dvoje gladujete. Ali vi shvaćate da je oskudica, a pas ne zna. Ako ne dobije što mu treba, podivljat će, i onda, onda... morat ćemo ga ubiti, Pietro.

Uporno, kako je već svojstveno djeci, Pietro tesao svoje:

— Ali pas nije naš, Carlov je!

Nikoga nije bilo kod kuće, osim učitelja, kad je došao seljak Brenzo, vezao *Katanu* konop oko vrata te ga odveo.

Pietro je još plakao kad je Vera, vedra lica, ušla u sobu.

— Ne plači, Pietro. Znamo kamo je odveden *Katan*. Noćas, kad tata i mama usnu, potražiti ćemo ga. *Katan* nikad neće biti Brenzov.

— Kako to misliš? — upita brat.

— Evo kako. Noćas ćemo u Brenzov vrt, po *Katana*: dovest ćemo ga kući.

— A tata? Što će tata na to? Bit će bijesan! Možda će nas istući, ali ne mari, glavno da *Katan* bude opet kod nas. Carlo ga je dao nama da ga čuvamo, i moramo ga čuvati.

Te noći, dok je učitelj čitao u blagovaonici, Pietro i Vera motrili su kroz ključanicu: malo je stražario on, malo ona.

Vera, koja tada bijaše na straži, odjurila je u Pietrovu sobu kad je otac prestao da čita.

— Dakle je došao čas, Vera! — uskliknu Pietro. Usuduješ li se krenuti sa mnom?

Tiho su napustili kuću. Išli su držeći se za ruku i nisu govorili. Krenuli su putom što mu se na jednoj i na drugoj strani uzdizahu stare topole: debela stabla svojim velikim i gustim krošnjama zaklanjala nebo, tako te noć bijaše još crnja.

Korak po korak, u strahu, stigoše naposljetku u blizinu velike i čvrste kuće Brenzovih.

Još se nisu ni primakli kadli ih *Katan* nanjuši i poče lajati.

Pietro i Vera zadrhtaše od straha pomislivši da bi se mogao probuditi tkogod od Brenzovih, i zato još izdaljeg, sa zaravni pred kućom, dječak poče umirivati psa:

— Tiho, *Katan*! Šuti...!

Pas poslušao, ali bijaše već prekasno.

S puškom u ruci Guido Brenzo izađe iz svoje kućerine.

— Što tu laješ uprazno, glupavče! — ljutito će Brenzo. — Pa vidiš da nema nikoga!

Muklo režući, *Katan* se baci prema seljaku, ali ga lanac zadržava u skoku, i plemenita se životinja zavalja po tlu.

Nakon desetak minuta Pietro i Vera već su grlili *Katana*. Sav trepereći od radosti, pas trljao glavu o dječje grudi i tiho škamutao, kao onda dok bijaše još malo štene.

Jutro objutirilo puno događaja. Učitelj izišao u vrt da tu što god još uradi prije nego što krene u školu.

Katan izide preda nj, skačući i lajući.

— Carmela...! Carmela...! — razliježe se kućom snažni glas učiteljev. Carmela...! Sidi da vidiš što su uradila tvoja djeca!

Učitelj Marcello bijaše ljut, veoma ljut. Nitko u kući nije sumnjao u to da i otac voli psa. Dobro su znali da ga voli, pogotovu što je to pas njegova sina Carla. Ali je učitelj, kao glava obitelji, imao dužnost brinuti se za dobro sve svoje djece i nikad ne dopustiti da djeca gladauju zbog psa.

Kad je ugledao domaćicu, *Katan* se sav propeo prema njoj. Ona ga pomilova po glavi, bez riječi, i briznu u plač.

— Daj mi njegov ogrljak i uzicu!

— Što kaniš, Marcello? Djeca...

— Djeca da nisu pomolila nosa iz kuće dok ja ne kažem! Je li jasno? Odvest ću psa daleko odavde. Ne želim da se ponovi ova neposlušnost.

Pietro i Vera nisu se usuđivali sići i ponovno moliti oca da ostavi *Katana* u kući. Gore na katu, nosa uprta u prozorsko staklo, pratili su pogledom kako otac odlučno i brzo odvodi *Katana*.

Veri suze navrle iz očiju, a brat joj prstom prelazio po jagodicama, da joj suze ne bi tekle niz lice.

— Nema koristi, Vera, uzalud je. Vidiš kako je otac odlučan... Neće *Katana* u kući, i gotovo.

Prolazili dani, prošli mnogi tjedni, u kući učiteljevoj nije se više govorilo o *Katanu*. Čak ni djeca, noću, kad bi razgovarala među sobom, nisu spominjala *Katana*.

Jednog jutra, jednog od onih tmurnih i kišnih teških jutara, kad učenici ne govore i ne šale se, nego u jednoličnu brujanju ponavljaju zadaću učitelja posjeti Vittorio Brazzini, karabinjerski narednik.

Učitelj reče Pietru neka učenici ponavljaju zadaću, on pak iziđe iz razreda da razgovara s Brazzinijem.

— Gospodine učitelju — uljudno će narednik, pokazujući poštovanje glasom i pogledom — iako sam vam se isprva protivio, kasnije sam vam davao za pravo, premda ne javno, jer ja to ne smijem. Ovamo me dovodi žalostan slučaj... vrlo žalostan.

— Što je? upita učitelj, ponešto suho.

Narednik Brazzini izvuče oмотnicu iz džepa; ne otvarajući je i ne predavajući subesjedniku, reče:

— U ime njegova veličanstva žalosna mi je dužnost da vam saopćim

— Ne dalje, molim vas! — prekine ga učitelj uz odlučnu kretnju rukom.

Nastade šutnja. Zatim učitelj upita:

— Zna li još tkogod za tu vijest? Zna li tkogod od vaših ljudi da mi je poginuo sin?

— Mogu vas, gospodine učitelju, uvjeriti da nitko ne zna.

Učitelj probljedje u licu, ali mu glas nije onemoćao pred posjetiteljem.

— Onda nemojte nikome ništa reći. Ne želim da dozna moja žena i djeca. Kasnije im možemo reći da je Carlo nestao, da je zarobljen. Shvaćate me, naredniče Brazzini?

— Potpuno, gospodine.

— Onda, hvala... Morate mi oprostiti, valja mi natrag u razred.

Kad je opet ušao, učenici ustadoše, a učitelj, došavši do katedre, pomilova Pietra po licu i reče:

— Hvala, Pietro.

— Gospodine učitelju, kako se zna da je zbroj komplementarnih kutova jednak pravom kutu ako ih ne mjerimo? — uporno će jedan između učenika koji je to pitao prije nego što je učitelj izišao iz razreda.

Ne okrećući se prema učenicima — nije se mogao okrenuti jer su mu suze tekle niz bore na mršavom licu učitelj mu odgovori:

— Odmah ćeš shvatiti, Vittorio. A najprije treba da slušaš, pa ako ne razumiješ, objasniti ću iznova.

»Carlo, jadni moj Carlo, mrtav!« kazivao učitelj u sebi. »Gdje? Kada su te ubili?« pitao se dok je učenicima objašnjavao komplementarne kutove...

Nitko nije zapazio u kakvu se duševnom stanju nalazi učitelj. Podozrivija negoli njen brat, Vera se ipak uznemirila videći gdje im

njezin otac i dalje okreće leđa kad su već svi učenici rekli da su razumjeli tumačenje. Pogotovu kad je nastavio:

— Sad ću vam ovo objasniti uzimajući drugi primjer.

— Nije potrebno, gospodine učitelju. Ja bih iznio jedan primjer reče jedan između učenika.

— I ja znam! I ja znam! — povikaše djeca.

— Mir! — zaprijeti učitelj promuklim glasom.

Djeca ušutješe. Učitelj nije morao vikati da bi djeca poslušala.

Te noći, kad bijahu sami, učitelj reče svojoj ženi:

— Jesi li opazila kako se Pietro i Vera više ne smiju kao prije?

Tihi su i neveseli.

Nije joj ništa rekao o žalosnoj vijesti što je stigla iz ministarstva rata. Učitelj Marcello bijaše čovjek koji za sebe čuva boli i jade i krije ih od drugih. Priznati bol i nevolju za nj je značilo slabost, a podijeliti s drugima radost bilo mu je zadovoljstvo.

— Opazila sam, Marcello — reče žena. Možda su zamišljena što Carlo ne piše već nekoliko tjedana.

Učitelj stisnu zube, i trebalo je da prođe koji trenutak dok je odgovorio.

— Ne, ženo, nije to. Nego mislim da su tužna zato što nisu zaboravila *Katana*. Mnogo su ga voljela. Ni sam ne znam... mislim da sam bio previše krut kad sam im ga oduzeo. Nisam mislio na posljedice, nisam mislio da će im biti tako teško bez njega.

— Nismo mogli hraniti psa dok nam djeca gladuju... Učinio si kako si mislio da je najbolje... Ja ne bih imala hrabrosti, pogotovu što nam je pas posljednja uspomena od Carla.

— Sada se kajem. I sve mislim da odem po *Katana*. Potreban je djeci.

— Čemu to sada, Marcello? Zašto si se predomislio? Dovest ćeš psa sada kad imamo sve manje hrane? A djeca su se umirila...

Učitelj je šutio, a onda odjednom, kao da su već dugo raspravljali, uzviknu:

— Da, idem po njega! Još sutra idem po njega!

— Ali Marcello... poče se opirati žena. A hrana...

— Nije važno! Jednako ćemo gladovati četvero kao i petero.

Katan je potreban djeci. Žao mi je što sam im oduzeo psa, a Carlo im ga darovao. Dovest ću ga natrag. I ne treba više na to trošiti riječi.

*

Povratak *Katana* bijaše Pietru i Veri kao kraljevski dar.

Ni djeca ni majka nisu nikad posumnjali zašto je otac doveo psa kući.

Učitelj je ljubomorno čuvao svoju tajnu.

I kad bi noću čitao ili radio u blagovaonici, a do nogu mu ležao *Katan*, i kad bi vjerni pas od vremena do vremena podigao glavu da ga pogleda, učitelj bi ostavljao knjigu ili pero, prignuo bi se psu i drhtavom ga rukom milovao među uškama, dok bi suznih očiju šaptao:

»Carlo... Carlo... Jesi li se sjetio nas u posljednjem času? Carlo, dogodilo se ma što, *Katan* će uvijek ostati s nama.«

6 LOVAC LAVOVA

Godine 1890. Nairobi, glavni grad Kenije, jedan između dragulja nekadašnjeg Britanskog carstva.

Okružen velikim plantažama kave, grad je već u ono vrijeme bio jedan od najmodernijih na afričkom kontinentu.

Onamo su se stjecali i najbolji lovci zvijeri na svijetu. Ondje su upriličavali veliki lov jedan za drugim — čuveni safari — čitave ekspedicije sa stotinama nosača i s odredima *askarija*, što su služili najistaknutije ličnosti svijeta.

Sudionike safarija ispraćala je glazba, žitelji ih pozdravljali i klicali im, slaveći takav događaj kao pravi narodni blagdan.

U ono doba nije bilo kočija, lovci i njihove mušterije, i pratnja, putovali jašući na mazgama.

U Nairobiju su profesionalni lovci imali svoje sastajalište: Bar Stanley. Onamo su navraćali lovci koji nisu imali mušterija. Dolazili onamo i lovci koji su se već povukli: ondje su razgovarali o događajima u lovu, pripovijedale se priče i zgone o slavnim ličnostima, pogotovu o lovcima što su išli u lov na slonove, o lovcima kao što su Piet Jacobs, Scharz, Finaughty, Gifford i drugi.

Pripovijedali su i o Jacobu Macomberu.

Dok još nije navršio trideset godina, Macomber je nadmašio velikog Finaughtyja, koji je u dva mjeseca ubio devedeset i dva slona i tako sakupio više od pet tisuća livri bjelokosti.

Ali je to davno bilo. Sada, potaknuti možda zavišću jer ona je zlo što ga poznaju profesionalci koliko i umjetnici neki lovci što su posjećivali Bar Stanley dopuštahu sebi da potihom komentiraju neke mane i slabosti velikog Macombera.

Zbog toga se promijenila ćud Jacoba Macombera, postao on nepovjerljiv prema svakome, nedruževan, sasvim se zatvorio u se. Pogođen u samoljublju, odlučio je prirediti lov za svoj račun, krenuti u potragu za najvećim kljovama koje su ikad vidjeli u Nairobiju. A zapravo to bijaše izlika da ode iz grada i da živi usamljeno.

Macomber, kao nekoć u mladosti, vratio se lovu na slonove, iako je toliko godina, gotovo četvrt stoljeća, lovio samo lavove, i u tome stekao glas strašna i nepogrešiva lovca.

Pratila ga šestorica nosača, koji su, u domorodačkoj strpljivosti i vjernosti, išli za njim tihi i neumorni, kakav bijaše i Macomber iako je prevalio šezdesetu.

Jacob Macomber uspio je da iz jednog stada slonova izdvoji najljepši primjerak što ga je vidio u životu, i već ga je petnaest dana progonio ne dajući mu da predahne.

Slon — izuzetan, kako rekosmo — bijaše visok preko tri metra, a po tragovima što ih je ostavljao za sobom mogla mu se težina računati na više od pet tona.

Macomber ga je pratio dalekozorom i samo se smješkao gledajući kljove golemog surlaša.

»Zamijenit će one što ih je Finaughty objesio u Baru Stanley — govoraše u sebi. — Treba da pokažem onoj družbi glupana da sam sveudilj najbolji.«

Slon ga je doveo na obale jezera Victoria, i tu je potražio zaklonište u visokom trščaku. Macomber, neumoljiv, slijedio ga kroza splet raslinja, kroz guštaru što bijaše teško prohodna koliko i opasna.

Njegov pomoćnik, koji je drhtao misleći na ono što bi se moglo dogoditi, reče mu, uplašen i zabrinut:

— Bwana Macomber, zašto ne zapalite trščak?

— Što veliš? — priupita stari lovac, napol žmireći, pogleda uprta u crnčevo lice.

— Velim, ako zapalimo trščak, slon mora izići.

— Ne izići, nego pobjeći, a i mi s njime — odgovori lovac, smiješeći se, okrenu mu leđa i poče dublje zalaziti u guštik.

Dok se to zbivalo, lovčevu su kuću čuvala dvojica slugu: zvali se oni Sam i Tony. Lovčeva kuća bijaše malena zidanica od sivog kamena, a imala je vrt s bujnim raslinjem iz kojeg se izdizala sikomora, velika istočnoafrička smokva: u debelom hladu toga drveta lovac je običavao doručkovati. Odjednom sluge, zbunjene, vidješe kako im u vrt ulazi čovjek odjeven u besprijekornu *saharianu*; na glavi mu tropski šešir zvan *salacot*, kakav nose na Filipinima. Došljak sa sobom vodi dječaka od dvanaestak godina.

— Dobro je, evo nas u kući slavnog Macombera — reče došljak. — Eto, tu ti živi djed, momče. Što veliš? Kako ti se čini, a?

Dječak, navikao da se kreće među ljudima i spretan na riječi, odgovori:

— Čini mi se nešto da moj djed zaslužuje veću i ljepšu kuću. Zar nije najbolji lovac u Africi? Pa moj djed vodi u lov knezove i radže!

— Hja, slava ne ide uvijek uporedo s novcem i s osobnim ukusom, Alberte. Može tvoj djed biti velika ličnost, a ipak živjeti skromno. Ne mora jedno s drugim biti povezano.

Malom Albertu Macomberu bijaše na muku što ne zatječe djeda u Nairobiju i što ga mora čekati, a ne zna kada će se djed vratiti u grad. Tolike je godine slušao kako otac pripovijeda o pustolovinama starog Macombera, pa je unuk gorio od želje da već upozna djeda i da s njime razgovara. Jer mali Albert, koji se rodio i živio u Capetownu, još nikad nije vidio svoga djeda.

Sullivan i mladi Albert, pošto su se smjestili, odlučise upoznati Nairobi, grad o kojem su toliko slušali u Capetownu.

Pošto su posjetili zvjerinjak, Albert, koji nije mogao misli odvojiti od djeda, predloži svome pratitelju, koji je cijelo popodne samo šutio i razmišljao:

— Gospodine Sullivan, što mislite da posjetimo Bar Stanley? Otac mi je često govorio da se ondje sastaju profesionalni lovci što žive u Nairobiju.

— Zašto bi htio da idemo tamo?

Albert se na to pitanje smješkao, obrazi mu se malko zarumenjeli kad je odgovorio:

— Nitko ne zna da sam unuk slavnog Macombera, pa bih rado čuo što pripovijedaju o njemu. Zar ne bi bilo zgodno?

— Dobro. Idemo u Bar Stanley! Ali pusti mene da govorim. Lijepo ćemo se zabaviti, Alberte. I pamti: čuo što čuo, ti šuti. Jesi li razumio?

— U redu, gospodine Sullivan.

Kad su ušli u bar, Albert Macomber prvo vidje golemu prepariranu glavu jednog abesinskog lava, crne grive, a pod njom se ukrštavale dvije slonovske kljove od gotovo trista livri svaka, dar legendarnog Finaughtyja.

Vodeći malog Alberta, Sullivan dođe do točionice i zatraži pivo za sebe i voćni sok za dječaka.

Konobar, čovjek srednje dobi, koji je znao što je red, nije ništa pitao. Poslužio je goste i čekao pitanje koje će, bez sumnje, doći pošto gosti utaže žed.

Pošto je otpio gutljaj piva, Sullivan upita:

— Bi li se mogao naći slobodan koji profesionalni lovac da vodi jedan safari?

— Ovisi o vrsti lova što ga želite, gospodine — razborito odgovori konobar.

— U Capetownu, odakle dolazim, rekoše mi da ima mnogo dobrih lovaca u koje se mogu pouzdati, ali da je možda najbolji stari Macomber.

Čuvši to ime, netko se diskretno nakašlja za Sullivanovim leđima.

— Jacob Macomber! — ponovi konobar to ime gotovo svečano. — Velik lovac, nema sumnje! Ali sada nije u Nairobiju. Mogu vam navesti druge koji su isto tako dobri.

Za Albertovim leđima netko reče:

— I bolji!

Mali Macomber pocrvenje kao makov cvijet. Nije mogao naprosto vjerovati u ono što je upravo čuo.

Ted Sullivan, neraspoložen, uzviknu tako da su i drugi mogli čuti:

— Meni su kazali da je Macomber najbolji, a to i vjerujem, jer mu je slava već legendarna u svoj Africi.

— Ima ih koji žive od slave — opet će onaj isti glas.

Ne mogavši se više svladati, Albert se odvoji od Sullivana te ode do naslonjača u kojem je sjedio lovac koji je ono rekao.

Mali Macomber stade pred lovcem i ljutito reče:

— Da je ovdje veliki Macomber, ne biste govorili tako. Jacob Macomber najbolji je lovac u Africi. Jedini koji je nadmašio velikog Finaughtyja! Zar još ne znate, gospodine?

— Odonda je prošlo mnogo vremena, mali. Osim toga, nije mi običaj raspravljati s djecom. A ni ovo nije mjesto za tebe.

Albert koji je izgubio živce zbog ironičnog podsmjeha lovčeva, uzvрати:

— Vi niste drugo nego kukavica! Zadrhtali biste kad bi se pred vama pojavio Jacob Macomber!

— Ne znam tko si, mali, ali mi se ne sviđa tvoja drskost. Da si stariji, pljusnuo bih te, ali si dijete, pa ne mogu.

Ted Sullivan trgnuo se kad je čuo one riječi, i učas se nađe pokraj Alberta i pred lovcem.

— Vi ste jadnik! Velim pred svima, pa ako želite možemo ovo riješiti vi i ja nasamu, bilo gdje i u svako doba.

— Izazivate me? — dočeka lovac.

— Dosta, O'Connore! — na to će drugi. — Jacob Macomber nije kriv što si ti čitav mjesec bez posla. Ispravi i povuci što si rekao, ili te ubuduće nećemo primati u klub.

— Dobro, povlačim što sam rekao — odgovori William O'Connor. — Nešto sam zle volje, a nisam htio uvrijediti starog Macombera. Je li u redu?

Albert ne reče ništa, ali je i dalje čvrsto gledao u lovca.

— Čvrst je u tebe značaj, momče. Kako se zoveš?

— Ja sam Albert Macomber — odgovori dječak, okrenu se te iziđe iz bara.

Kad su ostali sami, William O'Connor reče:

— Žao mi je. Tko bi mislio da je taj momčić rođak našeg velikog mjesnog junaka.

Albert Macomber pričekao je dok bude sam, kad su se povukli na počinak, da se noću isplače. Morao je tako, jer prvo pravilo što mu ga je otac utuvio u glavu, kazivaše da muškarci nikad ne plaču.

Dječak je usnuo uvijen u oblak gorčine i nepovjerenja.

Sva sreća, to je duševno stanje kratko potrajalo. Ujutro dječaka probudiše glasovi i koraci slugu što su se ustrčali.

— Bwana Macomber! Došao je Bwana Macomber! — vikao Tony, drmajući Sama da ustane.

*

Otrčaše poslije njih dvojica u vrt, ali ih je dječak pretekao.

Gospodar što je stigao namršti čelo kad ugleda Alberta. Zastao je na vrtnim vratima. Za njim zastadoše nosači što su na ramenima nosili dvije goleme slonove kljove.

Dječak se koji trenutak skanjivao, ali odmah zatim potrča prema lovcu, vičući:

— Djede! Djede... ! Ja sam, Albert!

— Albert...! — uzviknu stari Macomber, začuđen.

Lovac se prignu, raširi ruke i dočeka dječaka u zagrljaj.

— Alberte dragi... sinko moj...! Zašto mi nisi ništa javio? Koliko me dana čekaš ovdje?

— Samo dva dana, djede.

Jacob Macomber ushićen gledao unuka.

— A Robert, je li dobro?

— Jest, dobro je, vrlo dobro...

Zatim, brzo svrnuvši razgovor na drugo, Albert pokaza na nosače:

— Djede, jesi li ti ulovio te kljove?

— Kljove nisam, ali jesam slona koji ih je nosio.

I nasmija se Jacob Macomber. Radost mu sjala u očima, bijaše sretan kako već odavna nije bio.

— Dok se ti odjeneš, ja ću se okupati, pa ćemo zajedno u Bar Stanley. Ove će kljove resiti ondje zidove: zamijenit će one što ih je objesio veliki Finaughty i što mi se već četrnaest godina rugaju odande kao da mi kazuju: »Ako si tako dobar lovac kao što veliš da jesi, hajde pribavi bolje od ovih!«

Mali je Albert malko probljedio; okrećući lice reče:

— Neću, djede, u Bar Stanley.

Ali Jacob Macomber, kao da dječak nije ništa rekao, potapša ga po ramenu i požuri:

— Hajdemo! Što čekaš? U Nairobiju će dugo govoriti o ovim kljovama i o starom Macomberu.

Prolaženje gradom bijaše malom Albertu Macomberu pobjedničko slavlje.

Slonove kljove, teške više od trista i pedeset livri svaka, bile su, nema sumnje, izvanredne: nešto zaista izuzetno. Svaki bi ih drugi lovac prodao na tržištu u gradu, ali stari Macomber, komu nikad ne bijaše do novca, radije je njima želio ukrasiti zid u klubu u koji je zalazio tolike godine.

Jacob Macomber uđe u bar vodeći unuka za ruku, i pozdravi sve prisutne više kretnjama negoli riječima. Učiniše tako i nosači, a kad nazočni vidješe kljove, prođe onim prostorijama mrmor divljenja.

— Dobro, prijatelji, tražim časno mjesto ovim kljovama — reče Macomber. — Dva sam tjedna progonio slona koji ih je imao. Zaslužuju li ili ne zaslužuju da dođu pod ovu lavlju glavu?

— Dakako da zaslužuju, Macombere — odgovori jedan između njegovih prijatelja.

— Dobijesa... zacijelo teže trista livri.

— Trista i pedeset točno — reče Macomber.

Za njegovim leđima O'Connor, grizući usne od zavisti, progundā:

— To bismo morali provjeriti!

Jacob Macomber ne uzvratu na izazov, nego se obrati konobaru i viknu:

— Jednu rundu za sve, John! Stari Macomber časti!

Videći kakvo su divljenje pobudile one kljove, mali Albert osjeti ponos zbog svog djeda — bijaše ponosan na nj kao što je bio i prije nego što je krenuo na put.

U taj čas uđe u bar Hindus u sjajnoj odjeći od svile.

— Gospodin Jacob Macomber? — upita Hindus.

— Ja sam — javi se stari lovac. — Želite li razgovarati sa mnom?

— Gospodine, moj gospodar, radža od Banthuna, htio bi vam povjeriti da vodite poseban safari. Moj gospodar ima mnoge uzvanike i htio bi da im ukaže čast kakvu zaslužuju.

— Žao mi je, gospodine, ali sada ne mogu preuzeti nikakav safari — odgovori Macomber. — Svaki između mojih drugova bit će vam koristan koliko i ja.

— Oprostite, gospodine Macomber, ali moj gospodar, radža od Banthuna, želi da vi vodite safari.

— Izručite moje izraze poštovanja radži od Bathuna i recite mu da mi je zaista žao, ali ne mogu prihvatiti.

O'Connor, nalakćen na tezgju za kojom se toči, bijesan i uvrijeđen što nije tražen on ili koji drugi lovac nego baš Macomber, uzviknu kad je Macomber odbio ponuđenu mu čast:

— Eto što može slava! Zar mi ostali ne vrijedimo? Ta svaki od nas valja više negoli stari Macomber.

Ne mareći za ono što je rekao O'Connor, Jacob Macomber, obraćajući se svima, reče:

— U zdravlju, prijatelji! Nadam se da neću dočekati dan u koji ćete donijeti veće kljove.

Jacob Macomber i njegov unuk već su došli do vrata kadli O'Connor povika za starim lovcem:

— Izabiru te zbog stare slave a ne zbog vrijednosti! Ove kljove neće ništa na tome promijeniti. Gotov si, Macombere!

Zbunjen, Albert nije znao što da kaže ni što da misli. Dječak je stiskao djedovu ruku, a djed mu mirno, iskreno zadovoljan, reče:

— Vidjet ćeš da tvoj otac nije pretjerivao kada ti je govorio o meni. Od tvog djeda nema u Nairobiju slavnijeg lovca. Star sam, istina je, ali me sveudilj traže i radije hoće mene nego druge. Ali ne mislim ići u taj lov.

- Zašto, djede?
- Nek idu dođavola! Želim ostati s tobom, Alberte.
- A ako te radža opet zamoli?
- Ako budu uporni, a bit će, reći ću im neka se pogode s

O'Connorom.

Mali Albert stade pred djeda i viknu:

- Nemoj, djede, preporučiti O'Connora! Nije ti prijatelj!
- Jasno da nije, sinko, kao ni drugi.

Albertu dođe da zaplače. Zato okrenu glavu, da mu djed ne vidi lice, i protisnu:

— O'Connor kaže da si gotov!

Stari lovac uhvati palcem i kažiprstom Albertov obraz, okrenu mu glavu i zapovjedi:

— Gledaj me u lice kad govoriš sa mnom!

Bilo je ljutitosti u glasu starog Macombera.

Albert je odjednom shvatio strašnu tragediju koju je proživljavao stari Macomber.

— Što si mi ono maloprije rekao? — upita Macomber.

— Rekoh da mi je antipatičan taj O'Connor.

— A zašto plačeš? Muškarci ne plaču! — vikao Macomber, sve uzrujaniji.

U taj čas dođe Sam i svojim dolaskom izvuče Alberta iz neprilike u koju je zapao.

— Bwana Macomber, jedan gospodin želi razgovarati s vama. Veli da je veoma hitno — javi sluga, kad se lovac okrenuo k njemu.

— Nastavit ćemo razgovor, Alberte — reče Macomber izlazeći.

Sluga Sam i Albert Macomber ostadoše sami.

— Strašno je, Same! Otac mi je mnogo pripovijedao o lovcima i uvijek mi govorio kako su vid i sluh lovcu bolje oružje negoli puška koju nosi u rukama.

— Dobro ti je rekao, Alberte. Tvoj je djed izgubio sluh, ali nikome o tom ništa ne veli.

— Što ćemo onda, Same?

— Ne misli na to, Alberte. Ali nastoj da se Bwana Macomber nikad više ne vraća u savanu. Svaki put kad se susretne s kojom zvijeri, izlaže život pogibli. Shvaćaš li?

Onaj posjetitelj što je s Macomberom razgovarao u drugoj sobi bijaše osobni tajnik Sir Alexandra Yordana, guvernera one kolonije. Govorio on Macomberu:

— Ne možemo ništa odbiti radži od Banthuna. On u Indiji ima utjecaj na milijune podanika, i njegovo je prijateljstvo dragocjeno kruni. Shvaćate li, Macomber? I zato vas Sir Alexander moli da prihvatite i da vodite taj safari.

Jacob Macomber vidje da se uhvatio u vlastitu zamku. Kad je trebalo nije htio priznati da je gluh — da ne bi izgubio povlašteni položaj što ga je uživao. Oklijevao je i neprestano odgađao da prizna sve dok nije dobrano oglušio, utonuo u svijet tišine. Za nj nije bilo praska pušaka ni rike zvijeri; njemu vjetar nije više hujao niti je hućala voda bujica.

*

Nakon petnaest dana šaroliko mnoštvo, gotovo sve domorodačko pučanstvo Nairobija, sabralo se da isprati najvažniji safari koji se dotad poduzeo.

Više od dvjesto nosača, sa svežnjevima na glavi, čekalo je zapovijed za polazak, dok je Hindus grbonja puhao u golem lovački rog.

Jacob Macomber upravo je podizao ruku da dade zapovijed, kadli se između nosača probi mali Albert, gurajući se naprijed.

Stari lovac podiže jednu obrvu i počeka da dječak dođe do njega, a kad je mali došao, on ga oštro upita:

— Što tražiš ovdje? Oprostili smo se kod kuće, i zabranio sam ti da dođeš ovamo.

Nato će mali Albert Macomber, sve pazeći da ga drugi ne čuju:

— Znam tvoju tajnu, djede. Ako mi ne dopustiš da idem s tobom, viknut ću je svima. Ići ću s tobom kamo god ti išao, i bit ću tvoje uho. Ja ću ti reći kreće li se lav s tvoje lijeve ili desne.

Stari Macomber nije ništa promijenio u držanju, ali mu zasjaše oči, orošene suzama.

— Popni se ovamo k meni — reče djed unuku. — Ići ćeš kamo ja idem i bit ćeš moje uho. Sada se ne bojim, Alberte. Kad smo se doma pozdravljali, mislio sam da te vidim posljednji put. Hajde uzjaši. Samo od jednog Macombera mogu prihvatiti tu pomoć.

I kad je Albert uzjahao životinji na sapi, i kad su najposlije krenuli, djed će unuku:

— Zagri me, Alberte! Zagri me, sinko... tako, vrlo dobro...
tako!

Copyright

© Dubravko Deletis

Sva prava pridržana.

e-izdanje pripremio:
Dubravko Deletis

e-mail: barbajozo@josiptabakknjige.org
website: www.josiptabakknjige.org

15/12/2012

